

1. Theſ. 1. v. p.

Annakokaért nem czufſágot ſzóllott az Apaſtal mikor azt mondra: hogy a hitetlenec öröc veſedelemmel büntettetnec és kínoztatnac az Urnac ortzájátul és az ő hatalmas dicözségétől. Es valamennyiſer az profetác minket teſti példazatoc által rőttenec, noha az mi goromba értelmünk höz képéſt, ſemmi terméſet felött való nem mondanac, mindazáltal az kőverkezendő itilet nec mint egy élő ábrázáſát hozzác bé, az Napban, Holdban, és ez világnac egéſ teremtett dolgaiban. Semmi olly nyugodalmat nem talál nac azért az bódogtalan Lelki eſmeretec, hogy ſörnyii haborus ſélvéſtül ne hányattatnác és ne gyötretetnéc, az megharagodott Iſtentül ne kénoztatnác, hog az öldokló nyilaktól ne lövöldözdetnéc és ſebefitetnéc; az Iſtennec menydörgésével ne rőttenetnéc; és az ő kezénec ſullyos volta alatt meg ne törtetnéc és rontattatnác: ugy hogy ſockal könnyeb volna, az legmélyſégéſb örvényben ſüllyeſtetni, hogy nem illyen rettegesben czac egy ſempillantáſiglanis megmaradni. Elhalgatom azt, minémü és melly nagy gyöttelelem legyen, azokban mind öröké és véghetetlenül fogságban tartatni és ſüntelen kínoztatni, az mellyről az kilentz venedic ſoltárban emlékezetes tanuſág foglaltatic, hogy noha czac te kinterivelis minden embereket elretent és eltöröl, mindazáltal az ő ſólgait, mentől ſélelmesbec ez világon, ugyan előinditya és arra kéſteti, hogy az néhez kerektalart mind addig ſieſſenec, miglen ő leſen mindenekben minden.

VEGE AZ HARMADIC KÖNYVNEC.

AZ

AZ KERESZTYENI RELIGIORA VALO TANITASNAC

NEGVEDIC KÖNYVE.

Az külső Eſközökről, mellyec által az Iſten minket az Christus tárfafágában hiv és abban megtart.

E L S Ő R E S Z.

Az igaz anya ſzent Egyházról, az mellyel eggyeſéget kelly minékünk tartanunc, mivelhogy az a minden hivek nec anyja.

Z ennekelőtte való Könyvben az magyaráztatott meg, hogy az Evangeliumnac hiti által leſen miénc az Christus, és hogy azon által leſünk réſeſec az ő töle megſerzett idvöſségben és öröc bódogságban. Mivelhogy pedig terméſetünc ſerint olly gorombác, reſtec, és hiſságos elmejjüec vagyunc, hogy külső ſegédſégekre és gyamolitaſokra is ſükségünc legyen, a mellyec által mi bönünc az hit elkezdéſéc, nevedgyéc, és előmennyen, miglen az ő tzillyát elérje: az Iſten azért ez ſegédeketis melléje adta az mi erőtlen ſegünk nec gyamolitaſára: Es hogy az Evangeliumnac prædikálláſa az ő erejében mindenkoron előb előb menne, ez kinczet bizta az Kereſtyén Anya ſent Egyházra: Paſtorokat és tanitokat rendelt, kik nec ſájoc által az őveit tanitaná: azokat kiváltképpen való hatalommal és méltósággalis elkéſtötte és felékeſtötte, és egy ſummában, ſemmit el nem hagyott az mi az hit nec ſentséges eggyeſégere és az jó rendtartáſra ſólgalhatna.

Eph. 4. v. 11.

Kiváltképpen rendelte az Sacramentomokat, az mellyeket tapafthalha-

O O O O O

toképpen érezünc, hogy felötte hafnálatos segédec legyenec az hitnec táplálására és megerősítésére. Mert mivelhogy ez testnec fogházában rekedtetvén az angyali állapotra még el nem értünc, az Isten az mi értelmünkhez alkalmaztatván magát, az ő czudálatos gondviseleséből, olly módott írott előnkbe, az melly által ez ő tole távul létünkbe, ő hozzája közelgethesünc és járulhassünc.

Annakokaért ez mi elkezdett tanításunknac rendi kívánnya, hogy immár az Anya s. Egyházról, annak igazgatásáról, abban való tíftekről, annak hatalmáról, és az Sacramentomokrolis szóljunc, és végre ofrán ez világi Rendekről, és községi gondviseleséről: és hogy egyfermind az Keresztény olvasókat elisintsünc az vesetségekről, az mellyekkel az őrdög az Papistáságban megvesztegetett mindeneket, az mellyeket az Isten az mi idvőségünkre rendelt volt. Az anya s. Egyházon akarom pedig elkezdeni, az mellynec kebelében akarja az Isten az ő fiait gyüytetni, nem czac hogy az ő segedelme és foglaltatása által tápláltassanac valamig kisedec és gyermekek; hanem hogy anyai gondviseleffel is igazgattassanac és neveltesse-nec, miglen az ő idejékre jutnac, és végre az ő hiteknec tizlyát eléric. Mert ez kettött, az mellyeket az Isten ő s. vefoglalt, nem szabad egymástól elszakítani: Ugyhogy az kiknec ő atya, azoknac az Anya s. Egyházis anyja legyen, és pedig nem czac az Törvény alatt, hanem az Christusnac eljövetele utánis, az mint s. Pál bizonyítja, midőn arra tanit, hogy

Matt. 10. 7. 9.

Gal. 4. 7. 26.

mi az uy és menyeyi Jersalemnec fiai vagyunc.

2. Az mi Keresztényi hitünk nec ágazatiban, holott megvallyuc azt, hogy hisünc Közönséges Keresztényen anya s. Egyházat, azzal nem czac az láthato anya s. Egyházat, az mellyről most szólunc, foglallyuc bé, hanem az Istenec minden válastottitis, az kik közzé tartoznac azokis, az kik immár megholtanac. Azértis tétetic az ige hogy Hisec: mert gyakorta az Istenec fiai között és az Istentelenec között, az ő tulaydonjui között és az vadállatoc között semmi különbség nem esmértetetic.

Hogy pedig ez ágazatba fokban belétesic ez igéczket (Ba) és úgy mondyac ki; hogy Hisec Keresztényen anya s. Egyházba: annak ninczen semmi javalható oka: Megvallom jollehet hogy fokottab legyen, és hogy az régienec javallásoktul sem tellyeséggel idegen. Mert az Nicea városban sereztetett hiti vallásbanis, az mint azt az Egyházi historiác elősámlállyac, benne talaltatic ez (Ba) igéczke. Ez ellenben mindazáltal megérthetni az régienec Irásiból, hogy régenten minden ellene mondásnélkül való fokásban vólt, hogy úgy mondanac ki: hogy Hisec egy Keresztényen anya s. Egyházat, és nem anya s. Egyházba. Mert nem czac illyen

módon

módon s. Isten Agoston, és amaz régi Könyv szerző, akar kilött legyen, az kinec az Hitnec magyarázattáról való könyve Cyprianus neve alatt boezáttatott ki: hanem nevezet s. erintis kimondgyac, hogy nem tulaydonság s. erint való s. állás lenne hogyha az Ba igéczket hozzá tennéc: és ez ő értelmeket jó fundamentommalis megbizonyittyc. Mert midőn azt mondyuc, hogy Hisünc egy Istenbe, azt bizonyittyc, hogy az mi hisünc ő rea ugy mint igaz Istenre támaszkodic, és hogy az mi bizodalmanac és hiedelmünec ő benne nyugofic meg.

Ez pedig illyenképpen nem mondathatic az anya s. Egyházról, az miképpen hogy sem az bünnecc megbocznattyáról és az testnec fel támadásáról. Annakokaért noha én az igéken nem akarnéc villongani, mindazáltal ugyan inkább akaroc tulaydonság s. erint s. állni, az melly által ez dolognac mivolta nyilvánban kitettic; hogy nem mint az s. állásnac olly modgyac keresnem, az melly által ez dolog ok nélkül homályosítatnéc meg. Ez pedig mind arra igaztatatic, hogy megtudgyuc azt, hogy noha az őrdög, és az Istenec minden ellenfégi, semmit kísértetlen nem hagynac; hanem s. ronyü zenebonával igyekeznec azon, hogy az Christusnac kegyelmét eltöröllyec, hogy mindazáltal azt el nem olthattyc, sem az Christusnac véret gyümölcszelenne nem tehetic, hanem annak gyümölcszözö vóltat helyén kell hagyniuc.

Es illyenképpen ebben az Istenec titkos elválastását, és belső hivatalát kell tekintenie. Mert egyedül ő esmeri az őveit: és az ő peczéri alatt tartya azokat, az mint s. Pál s. Isten: úgy mindazáltal, hogy az ő jegycit visellyec, az mellyec által az megvetöttektől megkülömböztessenec. Mivelhogy pedig az megvetött és kiczény seregeczke, az nagy sereg között vagy on elröyve, az mint az kevés búza sem az nagy rakás polyva között. Egyedül czac az Istenre kell hagyni az ő anya s. Egyházának megcsmerését, az mellynec fundamentoma az ő öröcké való és titkos elválastása. Nem elég pedig czac meggondolnunc, hogy az Istenec válastott népe legyen, hanem az anya s. Egyháznac olly közönségét és eggyeségét kell minékünc elménkbe ábráznunc, az mellyről alhatatosan el kell azt hinnünc, hogy abba miis igazán bé vagyunc plantaltatva.

Mert ha az egy fő alatt, az Christus alatt az minden több tagocokkal nem eggyesültünc és s. ve né köteleztettünc, tehát semmi reménségünc ninczen az következendő örökség felől. Annakokaért az Keresztényen anya s. Egyház, közönséges anyas. Egyháznac mondatic: Mert nem ofthatni azt két részre avagy háromra, hanemha a Christus is részekre akarjuc ofrani, a melly lehetetlen: Hanem az Istenec minden elválastottit az Christusban olly igen

O O O O O 2

2. Tim. 2. 7. 19.

ősvékóttettene, hogy á miképpen őc az egy főül függenec; azonképpen egy testis nevedgyenec: és az miképpen hogy az egy testnec tagai, egymásban vadnac kötözterve, sőt igazán ugyan egyéis lóttene, ugymint kic egy hitben, reménségben és feretben élne az Istenec egy lelke által: és nem czac az öröc életnec egy féle örökségére, hanem az egy Istenec és az Christusnac azon egy közösülésére és egyyefségére is hivattatnac. Annakokaért noha ez világon nagy és komoru az pusztaság, és mayd ugy tetzic, mintha semmi anya f. Egyház é földön nem volna: megtudgyuc mindazáltal, hogy gyümölcsös az Christusnac halála, és hogy az Isten az ő anya f. Egyházát, czudalatosképpen mint egy reytek helyben tartja meg: á mint Illyéfnec mondatort vólt: Megtartottam magamnac hét ezer embert, á mellyec az Baalnac meg nem haytottac az ő térdeket.

1. Reg. 19. v. 28.

3. Mindazáltal ez ágazat neminémüképpen az külső és látható anya fent Egyháza is kiterjed, hogy közzülünck kiki minden, az atya fiui egyyefségben megtartja magát az Istenec minden fiaival; az anya fent Egyháznac illendő tisztességét és becületit meg adgya, és egy summába magát ugymint az Christus nyája közé való juhoczkanac mutatja: Es azért is adatic ez ágazat mellé az Szenteknec egyyefsége, az melly tizickely noha nagyobb résfent az régiektől elhagyattatic, mindazáltal nem kell elmulatni: mivelhogy az anya fent Egyháznac terméketit és mivóltat igen fépen kimutatgya és megmagyarázza; mintha ennyi mondatnéjéc, hogy minden fentec ez ok alatt gyüytene és vétene fel á Christusnac egyyefségébe, hogy valaminemü jótéteményeket az Isten ő nékiec enged, az egész gyülekezetnec hasznára fordítsac. Ezzel mindazáltal nem töröltetic el az adományoknac külömsége, az minthogy tudgyuc azt, hogy az Istenec ajándéki nem egy arant osztatnac ki: ez világi rendtartás sem forgattatic ezzel fel: Mellyel kineckinec az ő tulaydon javait birnia megengedetic; az minthogy szükséges á békeségnec megtartására, hogy az jószágoc birásánac tulaydonsága és külömsége legyen. De itt olly közönséges egyyülés állatronic, az minemüt fent Lukacz ír meg az Apasztaloc czelekedetiben: Az sokaságnac fivéc és lelkec egy vala. Es fent Pal az Ephesus bélickhöz, midőn azokat atra inti, hogy egy test és egy Lélec legyenec, az miképpen hogy egyféle reménségre hivattattatnac. Mert lehetetlen dolog hogy az oc, az kic tulaydonul hífc, hogy nékiec mindnyájan atyoc legyen az Isten, és az Christus közönséges fejóc ő nékiec; hogy atyafiu feretettelis ősvé ne kötözternéne, és egyic az másickal az ő javaiból részt ne tenne. Im már pedig felótte igen nagy dolgunkban jár az minékünck, hogy megtudgyuc miczoda hasznunc hármazzéc innét minékünck.

1. Cor. 4. v. 32.
Eph. 4. v. 4.

Mert illyé formán hífcúe á Keresztyé anya f. Egyházat, hog' bizonyosfoc legyünck

legyünck abban, hogy mi annak igaz tagai vagyunc, mert ecképpen áll meg az midvőségünck bizonyos és erős gyamolító oflöpin, hogy el ne eséc és el ne rontatháséc, hogyha mind ez egész világ ropogna és fakadoznais. Előfer megállapic az Istenec elválastatan, és finte olly igen nem ingadozhat és eshetic el, mint az Istenec öröc gondvifélése. Annakutánna olly erős és állandó az Ecclesia mint finte az Christus önnön maga, az ki finte olly kevelsé fenyvedheti, hogy az ővei őtöle elszakastassanac, az mint hog' azt nem engedheti hogy az önnen sayat tagai megfaggattassanac. Annakfelotte bátoiságoc vagyunc abban, hogy valamiglen mi az Keresztyén anya f. Egyháznac kebelében ülünck, mindenkor mellettünck maradgyon az igazság. Végezetre innét értyüc meg az tis, hogy mi reánk is tartoznac imez igéretéc: Az Sionnac hegyén és Jerusalemben leszen az megfabadulás. Isten, jelen vagyon az Isten Jerusalemnec közepötte, ennekokaért meg nem mozdul, megfegiti Isten öter jó reggel. Annyit tehet az anya f. Egyházzal való közösülés, hogy minket az Istennel való egyyefségben megtart. Es ez közönséges egyyefségnec igeje czac ő magában is foc fép vizgatalásokat nyuyt. Meit mivelhogy bizonynal igaz az, hogy valamit az Isten az ő és az mi tagainknac ad és osztogat, az egyfer mind mindnyájunkra, és külön mindenikünkre is tartozzéc; az mi reménségünck azért, mind az ő vélec közlötti ajándékokkal is nem kevelsé erőstetic. Hogy pedig az anya fent Egyháznac ez illyen egyyefségében foglaltassunc, nem fükségerre, (á mint megmondatort) hogy azt ember semmel lássa, és kézzel meggrapastallya; hanem mivelhogy az hitben helyhezterett, ezzel inkább atra intetünck, hogy á mi gondolatinckal azt olly bizonynal megfogjuc, noha az mi értelmünckel és érzékenségünckel megfoghatatlan, mintha azt finte seminec elött látnóc. Es az mi hitünck ugyan nem aláb való azért, midőn azt láthatatlanul ecképpen megfogja; mivelhogy itt minékünck nem paranczoltatic, hogy az kárhoztakat az elválastottaktul elszakastassunc és megválastassunc. (az melly nem minket illet, hanem egyedül az Istent illet.) hanem hogy bizonynal hidgyüc, és állassunc az mi fivékben, hogy mindenek az kic az Atya Istenec kegyelméből, az fent léleknec munkálkodása által, az Christusnac egyyefségében jutottanac, bizonynal az Istennec tulaydon örökévé és népévé válastattac, és hogy mi is, mivelhogy eze fiamak özül valóc vagyunc, ezen kegyelemben legyünck résféc.

Joel. 2. v. 32.
Abd. v. 17.
Pfal. 46. v. 6.

4. Mivelhogy pedig mostan az fándékunc, hogy az látható anya fent Egyháztól tegyünck tanitást; tanullyuc meg vagy czac ez fép és kedves nevezetenis, hogy minden hívöknecc annyánac nevezteric, melly hasznos, sőt melly igen fükséges legyen minékünck annac igazán való megesmerése: Mert ninczen semmi egyéb bemenetelünck az életre, hanem hogy min-

Matth. 22.
v. 30.

ket ez anya fogadgyon az ő méhébe, süllyön, és az ő emlőjével szopasson, és végre az ő fenyeke, őrizeti és otalma alatt tartson, miglen ez halandó testnec le tétéle után, az Angyalokhoz hasonlóc leendünc.

Esa. 37. v. 32.
Joel. 2. v. 32.
Ezech. 13. v. 9
Psal. 106. v. 4.

Mert nemis svenyvedt az mi erőtlenségünc, hogy ez Iskolából elbo-
czátraffünc addiglan, valamiglen az mi egész életünket abban el nem töl-
töttünc. Annakfelötte ninczenis ez anya kebelének kivölötte az bünök-
nec semmi megboczanattya, és az idvőségnek semmi reménsége, az
mint ezt Esaias és az Joél bizonyittyác. Kikkel eggyez Ezechielis midön
mond, hogy azokat, az kiket az Isten az öröc életből ki akar rekefteni,
ne kellyen az ő népének háma közzé írni. Az miképpen visontag azo-
król, az kic az igaz Isteni tisteleire megtérnec, az mondatic, hogy az
ő neveket az Jerusalemi polgároc közzé irattyác. Hasonló értelemmel
mondatic másoltárbanis; Uram emlekezzél meg én rólam, az te né-
pedhez való kegyelmed sferint; Látogás meg engemet az te idvözité-
sedben, hogy lassam az te válastottidnac javait, hogy örvendezheffec
az te népednek örömével, és vigadgyac az te örökségeddel. Melly igéckel
az Istennek atyai jó kedve, és az lelki életnek kiváltképpen való bizony-
sága az ő népére vonyattatic, hogy megtudgyuc azt, hogy senki magát öröc
veszedelmenélkül el nem válasthattya az anya s. Egyháztól.

Ephes. 4. v. 11

5. De mi az tzikellyben mennyünc elő, az melly kiváltképpen
ez dologra tartozic. Azt írja sient Pál, hogy az Christus mindeneket
bétöltene, némellyeket Apastalocká, némellyeket profétacká, némel-
lyeket Evangelistacká, némellyeket pástorocká, és tanítókká rendelt,
hogy az sientec elkéfsitnénc aznac az tistne dolgára, az melly által az
Christusnac teste feléppitetnéc; miglen mindnyájan eljuthassünc az hitnec
és az Isten fiának esméretinec egységére, és tőkélletes férfiakká legyünc
az Christusnac megöröködött állapotjánac mérreke sferint. Lattyuc
innét, hogy az Isten, az ki egy semporantásban tőkéltesecké tehetné az
őveit, mindazáltal az férfui megöröködött állapotra nem akarja külömb-
ben nevelni azokat, hanem czac az anya sient Egyháznac feltartása által.
Lattyuc itten egy sfermind az módgyátis kimutattatni, tudniillic ilyen-
képpen, hogy az mennyei tudománnac prédikállása az pástorokra bizat-
tassec. Ismét lattyuc aztis hogy mindnyájan egyenkint és egyaránt erre
kéfsitetsünc és kötelefec legyünc, hogy czendés és örömeft tanuló Lé-
lockel adgyuc és boczassünc magunkat azoknac az tanítóknac igazgató-
sára és oktatására, az mellyek arra hivattattac és rendeltetrec. Es sient
ezen formán sferendöckel az előtt írta meg Esaias profeta az Christus-
nac orfágát: Az én lelkem melly te benned vagyon, és az én befédim
mellye-

Esa. 59. v. 21.

mellyeket adtam az te hádba, el nem távoznac az te hádtól, és az tema-
godnac hájátul, azt mondgya az Ur, mostantól fogva soha öröcké. Eb-
ből az következic hogy méltó dolog hogy ehséggel és koplalással hallya-
nac azoc meg, az kic az léleknek lelki eledelét, mellyet az Isten az anya
s. Egyház keze által nékiec nyuyt, el nem vesic.

Ajándékozza jollehet az Isten nékünc az hitöt, de az ő Evangeliumá-
nac esköze által, az mint sient Pál mondgya, hogy az Hit az hallásból va-
gyon: Az miképpen hogy az idvözitéstre való hatalomis egyedül czac az
Istennél vagyon; de azont az Evangeliumnac prédikállása által mutattya
ki és bizonyittyac meg, az mint sient ezen sient Pál másutt erről bizonsá-
got tefen. Ennekokaért akart az Isten régenten az törvény alatt, az San-
ctuariumnál sient gyülekezetet tartatni, hogy az Papoknac nyilván való
tanítása és prédikállása által, az hitnec eggyező értelemé megtartatnéc. Es
azoc az sfer titulusc és nevezetec, mellyel nehól az templum Isten nyugo-
dalmánac mondatic, és az Sanctuarium ő lakó helyének: ismet az hól az
mondatic, hogy az Ur ül az Cherubimock között, mind arra néznec és tar-
toznac, hogy mi az mennyei tudománnac prédikáltatását nagy tisteleben
és drága beczületben tartfüc, az mellyben egyébkint ez aránt sfer elszakaf-
tatnéc és elmulnéc, hogy ha egyedül czac az halandó és alázatos emberek-
re, az kic ez tistret viselic, vólna az tekintet.

Hogy megtudgyuc azért, hogy minékünc ez földi edényekben fe-
lötte drága kincz adássec előnkbe, az Isten önnön maga járul köze-
pelt elő, és mivel hogy önnön maga sferzője ez rendtartásnac, azt akarja
hogy ez ő rendelésében jelen valónac lenni esmértéssec. Annakokaért
midön az Isten minden jóvendölöket, nézőket, varáslókat, halottak-
tul tudakozókat, és töb effele babonáságokat az ő népében megtiltott,
és eltörölterött, azt tefi utánna, hogy ő ezek helyett, más esközt akarna
rendelni nékiec, az melly által tanitatnánac, tudniillic, hogy nem lenne
profétákból fogyatkozásoc. Az miképpen pedig hogy az Isten az régi
népet, nem az angyalokra igazította, hanem nékiec ez földön támasztott
tanítókat, az kiknec mindazonáltal igazán angyali tistben kellene eljá-
nioc; azonképpen ez mai naponis emberec által akar minket tanítani. Es
az miképpen hogy az Isten régenten nem czac az megírott törvént ada,
hanem az Papokat ugymint magyarázókat melléje rendelte, az kiknec há-
jokból kellene az népnek az törvénnec igaz értelmét tudakoznioc: azon-
képpen ez mai naponis né czac azt akarja, hogy az írast olvassünc sferalma-
tosson; hanem tanító mestereketis rendel, kiknec sfergálattyoc által sferitef-
sünc. Melly dolognac kétfele á háfna. Mert egy réfént ezzel igen jó mó-
don megpróbállya a mi hitünknek engedelmeségét, midön mi az ő sfergait

Rom. 1. v. 17.

Rom. 6. v. 16.

Psal. 132. v. 14

Psal. 80. v. 2.
2 Cor. 4. v. 7.Levit. 19.
v. 31.

Deut. 18. v. 11.

nem különben halgattyuc, mintha finte önnön maga főllana: Más réfént főlgá ezzel az mi erőtlenségünknekis, mivelhogy örömesben akar mi velünc az ő Kővetői által emberi mód ferint befélleni, hogy minket hozzája édesgeffen, hogy nem mint menydörgéssel tőle elrőttenene. Es bizonyára melly alkolmatos és hafnos legyen minékünc ez mi tőle tanítáfunknac felidengedelmes módgya, eléggé véfic efekbe minden hívec, mert lehetetlen dolog vólna, hogy ha az Isten az ő felséges diczőségében főllana mi velünc, hogy mi azon el nem rémülne. Az kik nec pedig az láttzic, mintha azoknac az emberek nec megvettetett állapattyoc által, az kic az tanítáfnac tífüre hivattattanac, az tudománnac méltóságais megkífébbítettetic; az olyanoc illyenképpen kimutattyac az ő háládatlanságokat. Mert az ennyi fóc és drága adományok között, az mellyeckel az Isten az emberi nemzetséget megékesítette, kiváltképpen való diczőség és tífetseg ez, hogy az emberek nec főjokat és nyelveket arrarendelte és fentelte, hogy az önnön maga főava azoc által zengedezzen. Miis annakokáért ne restellyuc vífontag engedelmessen bévenni az mi idvőségünkről való tudománt, az melly az ő paranczolatyából és főjából minékünc elönkbe adatic: Mert noha az Istenec ereje ninczen a külső efközökhöz köttetve, mindazonáltal ugyan az rendferint való tanítáfnac modgyához kötelezett minket: az mellyhöz mivelhogy némelley efelyösködő bodultac nem akarjac magokat köteleztetni, fóc általmas törökbe akasztallyac magokat. Sokan vadnac ollyac, az kiket avagy az kevelség és az felfuvalkodotság, avagy az unakodás, vagy pedig az irégység arra vífen és hayt, hogy magockal elhitefséc, hogy ha othon önnön magoknac olvasnac, és főorgalmatoffan elmélkednec, igaz elég tudoffoc lehetnec, és illyenképpen megvetic az közönséges gyülekezetet, és az prédikáltatást nem főükségéfnec tartyac.

Mivelhogy azért oc ezzel az egyyefég nec fent kötelit, az menyiben ő raytoc áll, felfeyuc avagy elhaggattyac, egy fem kerülheti el közzülöc ez istentelen elváláfnac és elszakadáfnac illendő büntetését, hanem ártalmás tévelgésben cf nec, és rettenetes vakságra jutnac. Hogy azért az Hit nec tífura és megveftetlen egyigyüségé nec mi köztünc helye legyen, ne neheztellyünc élni ez istenes rendtartással, az mellyet az Isten az ő maga ferzésével mutatott főükségéfnec lenni, és olly igen paranczolt és ajánlott. Nem találtatott senki még az legfő főhab galádóc közzülis, az ki azt merte vólna mondani, hogy bé kellyen ember nec főleít dugni midön az Isten főll, hanem az profétáknac és istenes tanítóknac minden időben azockal az Isteneleneckel volt kemény czatájoc, az kik nec kemény nyakú voltoc, ez igaznac soha alája nem vettetic, hogy az emberek nec főjoc és főlgálat-

tyoc

tyoc által hadnac magokat tanítatnia. Ez pedig femmi nem egyéb hanem az Istenec főnyét és ábrázattyát, melly az tudományban tündöklic, eltör-
lent és kiöltani. Mert hogy régenten az hívec nec paranczolatort, hogy
az Istenec főnet keretnéjéc az fientséges helyen, melly gyakorta előhoza-
tic az törvényben, az femmi egyéb okbol nem lett, hanem hogy az törvén-
nec tudománya, és az Profétáknac intefei, az Istenec élő ábrázattya gya-
nánt völt ő nekic, az mint fient Pális diczekedic, hogy az ő prédikállása-
ban fenyjéc az Istenec diczősége az Christufnac ortzáján. Annyival át-
kozandóbbac azért az elszakadóc, kic az anya fient Egyháznac szakadást
keretic. Az melly finte annyi, mintha az juhokat az akolbol elhaytanac,
és az farkafoknac főjokban akarnac tafítani. Mi pedig megtartfuc azt,
az mit az fient Pábol béhoztunc, tudniilic, hogy az anya fient Egyház nem
éppitetic egyébképpen, hanem az külső prédikállás által: és hogy az fentec
femmi egyéb kötés által egybe kötötten nem maradhatnac, hanem ha
egyértelemben tanulván és nevedvén, az Istenöl az anya f. Egyháznac
elejébe irott render megtattyac. Es ez a kiváltképpen való és végső ok, az
mellyet, a mint megmondator, régenten az hívec nec meg volt paranczol-
va, hogy az fientséges helyre gyülekezzenec: a melly ezen okért a Mofé fő-
lis Istenec nevénc lakóhalyénc nevezetic, hogy az Isten azt akarta, hog-
az ő nevénc emlekezete megtartatnec azon az helyen: melly világoffom
megmutattya aztis, hogy annac az Sanctuariatumnac és fient helync az igaz
isteni tudománynélkül ne legyen femmi hafna. Ninczenis femmi kétség ab-
ban, hogy finte ezért panafolkodic f. David az ő lelké nec olly nagy főmo-
ruságával hogy az ő ellenségenec kegyetlen diháfskodése által eltiltatnec,
hogy el ne mehetne az Istenec haylékához.

Ez bizonyára fokaknac ugy mint gyermeki főránkozáfnac tettzic,
azért hogy igen keves kárnac és vesztéségnec láttzic, hogy ha ki az templü
tornatza kívül lenne, czak hogy egyébkent kedves állapotya és gyönyör-
rüsege lehetne. De mégis olly igen panafolkodic fient David ez fogyatko-
zafon, hogy ezen kívül ő neki femmi nagyob nyavalyaja, insége és főmo-
rusága né legyen, az melly miatt inkább gyöttrettetnec, és mayd ugyan
megöltetnec. Azért tudniilic, mert az hívec nec, femmiec ninczen be-
czös és drágab ez efköznel és tegelelemnél, az melly által az Isten az ő
veit lassan lassan fel akarja az magafságban emelni. Mert ez tis jól efünk-
be kell ez arántvennünec, hogy az Isten az ő Tudományánc tükörébe ugy
jelentötte meg mindenkör magát az fient Atyáknac, hogy lelki módon a-
kár legyen megésmertetni. Honnet az templomis, nem czac Isten ortzája-
nac, hanem (minden babonafágnac eltöréfnec okaért) az ő labainac szá-
moly főkinek mondatic. Es ez annac bódog és idvőséges egybejárulás az

Pppppp

Hitnecc egyeiségébe, a mellyről az Apostal szól, midőn kiezintől fogva nagyiglan az egy főhöz kívánkoznak és vágyódnak. Minden egyéb téplomoc és Egyházac a mellyeket más fándokból és értelemből a pogányoc építotenecc az Istenec, mind czac megferteztetési az igaz isteni szolgáltnac. Az mellybe, noha nem finte olly igen görömbául, de nem nemű réfent ugyan belé estenecc az Sidokis, az miképpen azt ő nékiec f. István, az Esaias fájabol femekre hánnya, tudniillic, hogy az Isten nem lakic emberi kézzel csinált téplomokban &c. Mert egyedül az Istó az ő igejével őn maga fentel maganac igaz véle élésre való téplomokat. És ha mire itten az ő paranczolattyanélkül igyekezünc, és valamihöz fogunc; legottan a nem jól kezdéssel foc idegő eselyőséget és álmodozáloc találatnac, az honnét ofrán egy gonof az másakra következc. Mindazáltal nem diczeretes dolog, az mit egykor maga gondolatlanul Xerxes király czelekédett, az kiaz ő Bölczeinectanácokból Görög országban minden templomokat megégettetett avagy lerontatott; azért hogy nem illendőnc alitranája, hogy az Istenec kőfalac közé és heazati ezerepec alá rekesztetnéne, az kik nec minden helyek nec nyitva és szabadon kellene lenniec; Szinte mintha nem volna az Istenec hatalmában, őn magát nem nemüképpen mi hozzáncc emberekhez lebozátani, hogy mi hozzáncc közel legyen; de ugy mindazáltal hogy ezzel sem helyet ne változtasson, se minket földi esközökhöz ne kötözön: hanem inkább minket valami gradiczockal fellyeb vonnyon és fel emeljen az ő mennyei diczőségére, melly az ő megmérhetetlen nagy vóltaival mindeneket bétölt és az ő magasságával fellyül haladgya az eget.

6. Továbbá mivel hogy ez mostani időben nagy viszávonyás támadott, az Prädikállási tistnecc erejéről, midőn annak méltóságát felöt réb terjesztic némelylec, némelylec pedig azt vitattyac, hogy hamis és nem illendő, hogy halandó ember nec tulaydonitarsécc, az mi egyedül az lélek nec tulaydona és czac azt illeti: az melly meg lenne, hogy ha ember aztartanája, hogy az Egyházi főlgác és tanitóc behathatnának az emberek nec elméjékbe és fivékbe, azoknac értetlensége nec és engedetlensége nec megjobbittására. Ez illyen viszávonyásnac elhárítására, az őnnön megirátását jól meg kell forgatni. Az mi azért ez dologban mindaz kétfélnél versengésben vagyön, igen könnyü clintézni, hogyha tulaydonsága fserint meggondolatnac az mondáloc, az mellyeckel az Isten ugymint oka, és fserzője az Prädikállási tistnecc, az ő lelkét az predikáltatás mellé adgya, és azt igéri, hogy annac ne legyen gyümölcznélkül elmúlása. Visfontag fimerlen, hogy azokra az Irásbéli mondásokrais forgalmatos gondtatarsécc, az mellyekben az Isten az külső esközöktől magát elválastván, az hitnecc mind kezdetit, mind pedig egész folyását és elömenetelét egyedül czac ő maganac

magánac tulaydonitgya. Az másodic Illyé nec tistiecz volt, az Malaehias Mal. 4. v. 6. bizonyitása fserint, hogy az elméket meg világositfa, az aryanac fivéket az fiakhoz, és az nem hívöket az igazaknac efeségekhöz teritfe. Az Christus azt mondgya, hogy arra küldi az ő Apostalit hogy gyümölczöt Ioh. 15. v. 26. hozzanac az ő munkájokból: Miczoda gyümölcz legyen pedig az, megmutattya rövideden az fent Peter midőn inond, hogy, uyjonnan fülettel 1 Pet. 1. v. 23. sünc rothadásnélkül való magból. Innét diczek edic fent Pál, hogy az Ev- 1 Cor. 4. v. 15. angelium által uyjonnan fülte az Corinthusbélieket, és hogy azoc legyenec 1 Cor. 9. v. 2. peczéri az ő Apostalságanac; Sőt hogy ő nem főlgája az betünc, az melly 2 Cor. 3. v. 6. czac az fuleket tölti bé az ő hangofságával, hanem hogy ő néki az lélek nec ereje adatot legyen, hogy az tanítás gyümölcztelen ne lenne. Ez értelem- 1 Cor. 2. v. 4. ben mondgya másuttis, hogy az ő Evangelioma nem volt czac az beféd- Gal 3. v. 2. ben, hanem az eröben. Az Galatiabéliec felöl mondgya, hogy azoc az Hitnecc hallásából vö: tég legyen az lelkét, és foc egyéb helyeken, nem czac az Istenec segitőjévé és véle munkálkodójává tefi magát, hanem aztis tulaydonitgya maganac; hogy ő közöllye az idvőséget. Mind ezeket fent Pal nem azért beféllette ekképpen, hogy vagy czac valami kiczinykétis 1 Theff. 3. v. 5. tulaydonitana az Isten kívül maganac; az mint rövideden másutt meg ma- Gal. 2. v. 8. gyarazza, hogy az ő munkája nem volt hiába való az Urban, annac az ő 1 Cor. 3. v. 19. ereje fserint az melly ő benne hatalmassan munkálkodott. fmet az mint másutt mondgya; hogy az kicrös volt fent Peterben az Környülmerél- kedtecc között, erös volt én bennemis az pogányoknál. Melly igen semmit ne tulaydonitsó pedig az főlgák nac magok femélyekben, nyilván vagyön az ő egyéb mondásból; Az ki plántál, semmi, az ki öröz, az is semmi, ha- nem Isten az ki elömentet ad. fmet, Többet munkálkodtam mindenek- nél; nem én, hanem az Istenec velem való kegyelme. És bizonyara forgal- matofsan meg kell gondolni azokat az mondásokat, a mellyekben az Isten az elmék nec megvilágositását és meguyítását őnnön maganac tulaydonitgya, és az Isteni diczőség megsértésé nec mondgya lenni, hogy ha mind ez kettöben valami rést az ember maganac tulaydonitana.

Azonközben ha kiki azoknac az Egyházi főlgák nac öröme st tanitásokra bizza magát, az mellyeket Isten ő elejébe rendelt, őnnön maganac nagy háfnával veheti esébe, hogy nem hijába tettzett legyen az Istenec, hogy illyen módon tanitasson minket, és hogy az fenyitek nec és alázatof- ságnac ez igáját az hivékre nem oknélkül vetotte legyen.

7. Ezekből, az mellyec eckedig előfámláltatnac, ugy atánzom hogy elég világoflan megtettzc, mit kellyen az látható és toline meg- eslínerhető anya fent Egyház felöl tartanunc: Mert megmondottuc, hogy kétképpen főllyon az fent Irás az Kereszteny anya fent Egyháztól. Neha

az anya fent Egyházon, czac az az gyülekezet értetic, a melly az Isten előtt bizonytal az igaz anya fent Egyház, az mellyben semmi egyéb emberec nem tartoznac, hanem czac az kic az Istenec kegyelméből és válfításából Isten fiaivá, és az fent Lélec által az Christufnac igaz tagaivá fenteltetene. Es ollyankor nem czac az oc az fentec foglaltatnac abban bé, az mellyec ez földön laknac; hanem minden válfítottakís, valakic világ kezdetitől fogva voltanac. Neha pedig az anya fent Egyháznac nevezetin értetic az emberi nemzetec ez egész világon elféledett közönséges terege, az melly az egy Isten és az eg Christust valya: ez ilyen Kereftyeni hitre megkeresztelkedic, az fent Vaczorával való élés által, az tudományban és az fteretben való egyyefséget megbizonyittya; az Urnac igejében egy értelmű, és annac hirdetésére, az Christustól rendeltetett prädikallái tistet megrartya. Ez teregben pedig elegyesleg foc képmutatóc vadnac, mellyek nec az Christustól semmi ec ninczen egyebec az püsta névnél és fínnel való titulufnak: Sokan vadnac tistesség kívánoc, fölvényec, sírégyec, fítkozódóc, tistátalan életűec, az mellyec egy ideig elürettetne, vagy azért hogy törvény fterint való itilletel, ezenec rájoc nem bizonyitathatnac, avagy pedig hogy nem mindenkor vagyon olly kemény valósága az Egyházi fenyték nec a minemű nec kellene lenni. Az miképpen azért hogy az láthatatlan és czac az Isten fímei előtt esméretes anya f. Egyházat kellyen hinnűnc, azonképpen visontag az paranczoltatic minékűnc, hogy az látható Ecclesiát meg ne vessűnc, hanem vele közönséges egyyefséget tartfunc.

8. Annakokaért az mennyiben azt minékűnc fűkség vala megfímnűnc, az Ur Isten bizonyos jegyeckel és mint egy tzimmer fínnel megjegyzette. Ez főbteget mindazáltal az Isté egyedül ő magánac tartotta meg, hogy, Megfímerje kic legyenec az ővei, az mint oda fel fent Pálból béhozttuc: Es gondvifelés lott arról, hogy mi emberec vakmerőségből ez aránt felotte mēfíse ne nyulnānc; és az minden napi példác általis megfínterűnc, melly mēfíse fellyül haladgyac az ő titkos itileri az mi értelműnkert. Mert gyakorta az kic minékűnc leg gonofífabbnac és elfordultabbaknac látattanac, ugyhogy semmi jó reménség felölóc nem volna, az ő jóvöltából és kegyelméből ífímet az jó utra hívatatnac; és ez ellenben sokan az kic az mi alitafunc fterint egyebeknél keményebben állottanac gyakorta lero-hannac. Annakokaért az Istenec elíoytett kegyelmes válfítáfa fterint (az mint Agófton mondgya) foc juhoc vadnac az anya fent Egyház küvül, és belől foc farkafoc: Mert az Ur esméri és megjegyzette, az mellyec fent őtet, sem pedig őnnön magokat nem esmeric. Azok között pedig, a kic az ő jegyét nyilván hordozzác, egyedül czac az ő fímei láttyac azokat, az kic tettere (né)kül fentec, és mind végiglen állhatatoffon megmaradnac, a melly

ugyan

ugyan főb tzikelyeis az mi idvőségnec. Ellenben mindazáltal midőn látná, hogy minékűnc nem ineműk éppen jó és fűkséges volna tudnunc, kiket kellyen Isten fíainac tartanunc, annak okaért az Isten ez aránt az mi értelműnk nec tehetőséghez alkolmazzatta magát. Es mivelhogy nem volt fűkséges, hogy mi az egyéb emberec hiti felől bizonyofoc lennénc, annak helyébe az fteretec nem inemű itilletit rendelte, tudniillic, hogy az anya fent Egyház tagainac esmerjűnc azokat, az kic az Hit nec vallásával, és az élet nec jó példájával, és az sacramentomoknac egyyefségével egy Isten és Christust vallanac mivelűnc. Az mi pedig az anya fent Egyháznac egész tetter nézi, mivelhogy annac igazán megfímerése az mi idvőségnecre fűkséges volna, annyival bizonyofoc jelec általa karta azt minékűnc esmeretessé tenni.

9. Innet ered azért és fírmazic immár az anya fent Egyháznac fímlátomást való formája. Mert valohól láttyuc, hogy az Istenec igeje tistán és igazán prédikaltatic, halgattatic, és az Sacramentomoc az Christusnac rendelése fterint foglaltatnac ki, ott minden kétségnélkül anya fent Egyháza vagyon az Istenec: mert nem czalhat meg az ő ígertit: Az holott ketten, avagy hárman őfvegyűlne az én nevemben, ott vagyoc ő közöttóc. Hogy pedig ez dolognac fummáját világoflan érthetsűnc, megválfítatván, és tzikelyenkint kell róla fölñunc, az mint következie: tudniillic hogy az közönséges anya fent Egyház legyen minden nemzetsegekből őfvegyűytett sokaság, az melly noha sok különbkülömb helyeken legyen fellyel mēfíse elofolván, és elféledvén, mindazáltal az Isteni tudomannac igazságában értelmec egy, és az Egyféle Religonac Kötelével őfve vagyon kötöttvén.

Es hogy ez közönséges anya fent Egyházban, foc külön való anya f. Egyházac legyenec, mellyec az embere fűkségenec módgya fterint várofonkint és falunkint elofítatván, ugy foglaltatnac őfve, hogy az anya fent Egyháznac nevét és tekintetit mindenic méltán megtartfa. Es hogy akar melly emberec az kic egyfele hit nec külső megvállásával ezen anya fent Egyházac közzé fímláltatnac, noha igazsággal idegenec legyenec az anya f. Egyháztól, mindazonáltal nem ineműképpen ugyan azhoz tartoznac, mind addig miglen nyilván való itiletből ki nem rekeftetne. Jollehet valamennyivel különb módgya vagyon az tulaydon fímeleyektől és az anya fent Egyházaktól való itillet tétel nec. Mert következetic az, hogy az clliyanockalis, az kiket nem olly igen alitunc ez hívec fíma közzé méltóknac; mindazáltal mint atyafíackal ugy kellyen bannunc és forgolodnunc, és hívőknek is fűkség tartanunc, azért mert az anya fent Egyház őket egy itilemmel elfenyvedi és tური az Christusnac közönséges tetterében. Ez illye-

Ppppp 3

2 Tim. 2. v. 9.

Homil. 45.
in Iohan.

Matth. 18. v.
20.

neket mi az mi kemélyünkbe semmiképpen nem esmerjük és nem tartjuk az Anya f. Egyház tagainac, hanem csak az melly helyőc az Isten népe között vagy on az nekic hadgyuc, a miglen törvény ferint való igazsággal tölőc elvétefséc. De sokkal különb az értelem az közönséges Sokaság felől, az mellynél hogy ha az Igénec prédikáltatása meg vagy on, és az Sacramentomockal való élést beczülli és megtartya, minden kétségnélkül anya f. Egyháznac esmertethetic, és annak is kell tartani: Mert bizony dolog az, hogy sem az ige, sem pedig az sacramentomoc gyümölcztelen el nem mulnac. Es illyen képpen tartjuk mi meg az közönséges anya f. Egyháznac egyféségeit, mellyet az ördögilekcek mindenkor felfaggatni igyekeztenec: és ezzel azokat az rend ferint való gyülekezetekeket sem fosztjuk meg méltóságoktul, az mellyec az helyek nec alkalmatósági ferint imitt amott helyel vadnac eloflattanván.

10. Az anya f. Egyháznac esmertető jegyeijül töltűc, az Igénec prédikáltatását és az sacramentomockal való élést. Mert ez két tzielkec sohól ugy nem lehet nec, hogy gyümölczöt ne hoznának, és az Isten áldásából ne gyarapodnának. Nem mondom azt hog' általán fogva, valaholott az ige prédikáltatic, ott a gyümölczeis mindgyarást kiűsön; hanem így érté, hog' sohól ugy bé nem vetetic, és néki állandó helye ugy nem adatic, hogy ott valamit nem munkálkodnec. Akar mint legyen azért; az holott az Evangeliumnac prédikáltatása beczülettel halgattatic, és az Sacramentomoc megutálásban ninczenec, ott ollyankor semlátomást való és megczalhatatlan jelésege vagy on az anya f. Egyháznac: az mellynec sem méltóságát megutalni, sem intését megverni, sem tanácsát ellenzeni, sem fenyéteket megczufolni, annál inkább pedig attul elfakadni és annac egyféségét megfaggatni, senkinec nem szabad tulaydon kára és büntetésenélkül. Mert az Isten olly nagynac tartya az ő anya f. Egyháznac egyféségét, hog' hittül fakadtnac és elhaszónac tartsa, azt, az ki valamelly anya f. Egyháznac, az mellyben az igénec és az sacramentomnac igaz szolgálatafa vagy on, tarfáságtul vakmerőjül magát elidegeniti. Olly igen ajánlya és meghadgya minékűnc annac méltóságát és beczületit; hogy annac megsértését, tulaydon önnön maga kifféségénec alitfa. Mert nem kicziny dolog az, hogy az anya f. Egyház, az Igaságnac oflopánac és fundamentománac, és Istennec házánac mondatic. Melly igeckel megjelenti f. Pal, hogy hívéséges megőrizője az anya f. Egyház az Isten igazságánac, hogy ez vilagon az el ne enyészéc. Mert az Egyházi szolgálattal akarta az Isten az ő igejénec tífra prédikáltatását megtartani, és magát hozzánc mint egy czeledecs aryanac mutatni, midön minket lelki eledellel táplál, és mindenekről gondot visel; valamellyec az mi lelkeink nec idvőségre fűkségeséc. Nem kicziny diczeret az is, hogy az anya f. Egyház, az

1. Tim. 3. v. 15.

Eph. 5. v. 27.

Chri-

Christusnac jegyesevé válastatott és eljegyzettett legyen, az mellynec semmimaculája és sömörögözése ninczen: Ismer, hogy teste és tellyesége az Christusnac. Honnét következie, hog' az anya f. Egyháztul való elfakadás, megtagadása legyen az Isténec és az Christusnac. Annival inkább kell azért ez illy hitetlen elfakadástul őrizkednűnc. Mert ha, az mennyiben miraytunc áll, azon igyekezűnc hog' az Istennec igazságát felforgassuc, méltoc vagyunc arra, hogy minket az ő haragjánac menyűtő kövevel megrontson. Nemis gondolathatic rőttenesseb bűn; hanem hogy hitetlen vakmerőség-ből az fentséges őfveházastuláfnac kötele, az mellyel az Istennec egy fűletett fia mivelűnc magát őfveket őtötte, elfaggattatáséc.

11. Annakokaert az anya f. Egyháznac fenn megemlített esmertető jegyeit forgalmatoson meggondollyuc, és fűveinkben erőssen megtartsuc, és az Ur Istennec itéleti ferint beczülyuc. Mert semmin az Satan nem igyekezie olly igen, hanem hogy avagy egyiket ez kettőnc avagy mind az kettőtőlunc elvehesse, elnyomhassa és eltörölhesse: egy résfent azért, hogy ez esmertető jegy nec eltörölése által, egyfermind az anya fent Egyháznac igaz és tulaydonsági esmeretit fűmeinc elől elvegye: Más résfent, hogy minekutánna minket azoknac az esmertető jegyek nec megutálására hozott, minket az anya f. Egyháztul nyilván való elfakadáfrais vigyen. Ez Satannac ferény és álnoc mestersege által lött, hogy az igénec tífra prédikáltatása egy-nihány fűaz estendők tul fogván el volt rekkentetvén: és mostanis hasonlő czalárdással törekezie azon, hogy az Egyházi fűlgálatot tellyeséggel letétesse, noha Christus azt az ő anya f. Egyházaban ugy rendelkezé, hogy annélkül az anya f. Egyháznac épületi meg ne álhaszón. Ki nem látná azért immár, melly veszedelmes és melly igen ártalmas kísérter legyé, midön még czac meggondollyais az ember, hogy elfakadgyon attul az gyülekezettul, az mellyben noha az jelec és esmertető zimmerec megláttatnac, az mellyeckel az Ur minékűnc az ő anya fent Egyházát eléggé kipingálta és megirta? Láttjuk azért mind kétfélte melly igen fűmeilők nec és vigyázók nac kellyen lennűnc: Mert hogy az anya fent Egyháznac titulussa és neve alatt meg ne czalattassuc, fűkség hogy minden gyülekezetekeket, az melly ez nével diczekedic, az megemlített probára és fűhtra vessűnc. Hogy ha azért az Ige és az Sacramentomoc nála vadnac, és megtartya az Urnac rendelését, tehát nem czal meg minket, és bizvást meg adhattjuk néki az anya fent Egyházhoz illendő tíftefséget. Visontag pedig, hogy ha az Ige és Sacramentomoknélkül viseli ez novet, tehát ez illyen hamis fűn mutatástól nem kevesseb félelemmel kell őrizkedni, mint fűinte más felől az vakmerő bátor-kodástól és kevelységről kellyen fűrtni.

12. Midön azt mondgyuc, hogy az tífra tudomány, és az Sacramento-

Eph. 1. v. 28.

móckal való igazán élés, legyen az bizonyos zálog és peczét, az mellyen mi akarmelley gyülekezetet, az mellyben mind ez kettő meg vagy on, bátran anya fi. Egyháznak esmérhetünciannac elannyira vagy on érteke, hogy sohól femmiképpen nem kellyen megvetni, valamiglen az megemlített tzičkelyekbē megmarad, ha finte egyebkint foc fogyatkozási volnánakis. Sőt még az tudományban, avagy a Sacramentomok kifolgaltatásában is érkezhetic valami fogyatkozás, az melly miatt mindazáltal ugyan nem kell attul a gyülekezettül elidegenülnünc. Mert né mind egy formájua az Igaz tudománac articulusi és tzičkelyei. Némelleyeket olly igen fükséges megtudni, hog azokat kinekinek minden kétségnélkül kellyen hinni és megtartani, ugy mint az Keresztényi Religionac fő agazatit: a minemü ez, hogy, Egy Isten legyen, hogy az Christus Isten és Istennec fia legyen, hogy mi egyedül czac az Istennec irgalmasságából idvözülünc, és többec effélec. Vadnac visontag némelley tzičkelyec, az mellyec felől néha az Ecclesiákban visfavonyásoc vadnac, de mindazáltal a Hit nec egyyefségét fel nem bontyác. Mert miczoda anya fi. Egyházac hasonlanának ez egyert meg, midön az egyyic fél, jöllehet villongásban gyönyörködésnélkül és megalkodásnélkül azt hiñeje és tartanája hogy a Lelkec a testből kimulván mindgyarást ményekben menec, az más fel pedig az hely felől semmi bizonyost nem akarna állatni: mindazáltal kétségnélkül azt tartanac, hogy az Ur nac élyenec? Sz. Pal mondgya hogy, Valakic tokellétefec vagyunc illyen értelemben legyünc, hogy ha valamit külömben értetec, aztis az Isten megjelentitinektec: nem jelentieleggé meg, hogy az külömben érténe, némelley né olly igen fükséges dolgokban, az Keresztényeket önnön köztöc ne kellyen egymással visfavonyócká tenni? Ez bizonyára az első és az fobb, hogy mindeneftől fogva egyyert értsünc: de mivel hogy senki ninczen olly, az ki valami tudatlanság nac ködivel meg ne környekezetténe; fükség hogy avagy semmi Ecclesiát meg ne hadgyunc, avagy pedig elengedgyünc a tántorgást az ollyon dolgokban, az mellyec az hit nec megsértésénélkül és az idvőség nec veszedelménélkül esmeretlenségben maradhatnac. Ezzel pedig femmiképpen nem akarom czac a legkisseb tévölgeseknek is pátyát fogni, hogy azok nac kedvezvén és hizelkedvén otalmazója és mentegetője akarnéc lenni: hané czac azért mondom ezt, hogy ember kinyefségből, és akarmelley nem egyyező értelem miatt az anya fi. Egyházat, az mellyben az mi idvőségünkről való tudomány, és az sacramentomóckal való élés az Ur nac rendelése ferint tistán és megzavaratlan tartatic meg, ne kellyen elhagyni. Azonközben ha igyekezünc valamit, az mi nem tettic, megjobbitani, azt tistünc ferint czeleke fűüc. Es ide tartozic az fi. Pal nac imez mondása: Hogyha valami job jelentetic meg az ott ülö nec, az első halgasson. Az honnet nyilván vagy on, hogy az

Phil. 3. v. 15.

1. Cor. 14.
v. 20.

hogy az anya fi. Egyháznak minden tagainac megparanczoltatott legyen, az gyülekezetenec épületire való forgalmatos igyekezet, az kinekinek engedett adományoknak mértéke ferint: ugy mindazáltal hogy illeendőképpen és rendferint legyen, azaz, hogy, vagy az Anya fi. Egyháznak egyyefségét ne hadgyunc el, avagy abban megmaradván, az közönséges békeséget és az fenytéki jó rendelést meg ne háborítsuc.

13. Az mi pedig az élet nec fogyatkozást és erőtlenséget illeti az Keresztény nec között, sockal többet kell ott megengedünc és eltünnünc. Mert ez arántigen könnyen nagyot eshetic az ember, és az Satanis czuda mestersegé alnoksággal él ez dologban, hogy minket az ő leselkedésével megkerülhessen. Mert minden időben találtattanac olly ember ec, az kic tokellétes fientség nec hamis vélekedéséből, mintha őc ményei tistralelkec volnának, minden emberek nec társaságokat megvetöttéc, a mellyekben még valami emberierőtlenséget vötnec eszkebe. Illyenec völtanac régenten azoc, az kic magokat Catharusoknak neveztec, és az Donexistác, az mellyec amazok nac eselyőségekhez közel járultanac. Illyenec ez mai napon is némelleyec az ugyan Keresztötek között, az kic egyebeknél fellyeb tanultak nac és jobbak nac láttanac ön magoknak. Találtatnac ollyanok is az kis ez aránt inkább az jamborságnac magagondolatlan buzgoságából, hogy nem magahit kevélyefségből vétkezec. Mert midön láttyác, hogy azoknál, a kik nec az Evangelium prédikáltatic, semmi jó élet nec gyümölcze az tanuságból nem következc, azt hozzác menten kibölöle, hogy ott semmi anya fi. Egyház ne legyen. Es bizonyára nem méltatlan ütközne ezen meg, a mellytecz nyavalyáságos életben felöttébis sok foradunc alkalmatosságot, és ez aránt az mi átkozott tunyalkodásunkat femmiképpen nemis mentegethettyünc, az mellyet az Ur nem hágy büntetetlen; az mint immáris kemény ostorival kez dette megbüntetni. Jay pedig minékünc, kic az mi gyalázatos és ferteles életünkkel azt ferezünc, hogy ennyi foc erőtelen lelki esmértecc mi általunc megsérteffene és megbotránkoztaffanac. De visontag ebben vétkezec az kiket mondanc, hogy az ő botránkoztatásokban igen elmenne és abban semmi megmértekelést nem tudnac tartani. Mert midön az Isten türest és felidengedelmeccéget kíván, őc azt hátra hagyván, nagy eles és mértéktelen keménykedéssel él nec. Mert mivel hogy őc nem alittyác hogy anya fi. Egyház legyen, az holott az élet nem tokellétesen tistra és igaz, elállanac az igaz anya fi. Egyházat, az vétkeknec és gyalázatnac gyülo ségéből, és azt alittyác hogy illyen módon, a gonosoknak seregec között ki válastyác magokat. Azt vetvén elő, hogy, Szent a Christus anya fi. Egyháza. Hogy pedig egy fersmind megértse aztis, hog azon anya fi. Egyház, az jobból és gonosokból legyen elegyitve, hallyac meg az Christus nac fájából

Ephes. 5. v.
26.

Q99999

Mat. 13. v. 47. az hasonlatosságot, az mellyben az anya f. Egyház az hálóhoz hasonlatos, az mellyel mindenféle halac ösvevonyattatnac, és ki sem válaftatnac miglen az partra ki nem hozattatnac. Hallyac meg aztis hogy hasonlatos az f. ó-földhöz, az mellybe jó magvettetett, de hátmegül az ellenségnec czalárd-ságából, konkollyalis meggazosítatott, az melly ki né faggattatic addiglan, miglé az aratott gabona á czürökbe bé né hordatic Végezetre hallyac aztis, hogy az anya fent Egyház olyan mint az fiéro, az mellyen az buza az poly-vák közé vagy on elrojtve, miglen az fiórolapátal és az rostával megtisztítván az fűfűkba takartatic. Mivelhogy azért az Ur önnön maga mond-gya, hogy az anya fent Egyház, ez ilyen gazzal, az az, az gonofoknac köz-zé elegyétével, mind az itelenec napjaig meg leszen terheltetven, hujába keresnec olyan anya fent Egyházat, az mellyben semmi macula és fogyat-kozás ne volna.

3. Cor. 1. v. 11.
12. & 3. v. 3 &
5. v. 1. & 6. v.
7. & 9. v. 1. &
25. v. 32.

14. Söt azt kiáltyac, hogy elfenyvedhetlen dolog, hogy az vetkek-nec dogleletes metelye illy mészé arad és terjed. Ittegyen azért az Apastal-nac értelmétis meg kell gondolni: Az Corinthusbéliec között, nem czac valami kevesen volhanac az kic vétkeztenec volt, hanem az gonofoké-ly mayd mind az egész testet elfoglalta vala: Ismét, nem volt ott czac egy-féle bün, hanem fóc és külömbkülömb féle: nem valami kicziny fogyat-kozáfoc, hanem rettenetes bünöc: annakelőtte nem czac életeknec volt fertelmes megvesztegetése, hanem az tudományis meg volt hamisítva. Mit czelekédic ez aránt az fent Apastal, az az, az Szent Lelek nec edénye, az mellynec bizonyítására megál avagy oda esic az anya fent Egyház? Attul való elválást keresé? avagy kirekesztie azt az Christus orfágából? avagy az pokolnac mellységére atkozzajé azt? Nem, nem czac nem czeleke-fic ezek közzül semmit, nem hanem Christus anya fent Egyházának és fienteknec társaságának és egyységének ismeri és hirdeti azt. Hogy ha azért az Corinthusbéliec között megmarad az anya f. Egyház, az holott forranac az visfá vonyáfoc, pártolkodáfoc, regnál az irégyleg, háborgás, vil-longás, és az fősvenség, az holott az olly fertelmes vétec nyilván javaltatic, az mellytül még az poganyokis iszonyodnac. Az hól az f. Pálnac neve, az kit noha mint atyokat ugy kellett volna beczülleniec fientelen gyaláztatic: ho-lott némelylec az halottaknac feltámadását czufollyac, az melly ágazattal az egész Evangelium elromol és lerohan: holott az Istennec adományi né az f. eretetre, hanem fősvenségre f. olgálnac, az hól fóc dolgoc illetlenül és ren-deletlenül lesnec: Hogyha (mondoc) az ollyan helyen megmarad az anya f. Egyház, és azért marad meg, hogy az Igének és Sacramentomoknac tiszties f. olgálatya ott meg né vettetic; kiczoda merné tehát az anya f. Egyháznac titulúsát és nevezetit azoktul elvenni, az kic az fen előfamlált vetkek nec

czac

czac tized részében sem vádoltathatnac: Ez komorkedvü birác, az kic az mo-stani anya f. Egyházakon illy kegyetlenül dióskódnec, mit miveltec vol-na, kerlec, az Galatiabélieckel, az kic czac nem hitlenül elfakattatnac volt az Evangeliumtól, az kiknél mindazáltal azon Apastal ugyan mégis talált anya fent Egyházat?

15. Elövetic aztis, hogy f. Pál keményen megfeddette legyen az Corint-husbélieket, hogy egy gyalázatos életü embert közöttöc fenyvednénc: melly után közönséges sententat vetett, hog' még czac kenyért sem volna szabad enni az fertelmes életü emberrel. Ittegyen nagy kiáltással mondgyac: Hogyha né illic az illyeténnel köz kenyért enni, mint illenec tehát az Ur nac kenyért enni ö véle? Megvallom bizonyára, hogy rút gyalázat az, az hól az ebeknec és disznoknac helyec vagy on az Istennec fia között, és még nagyob fégyen és gyalázat, hogyha az Christusnac fent teste ez illyeneknec vette-tic. Es az holott jól rendelt Keresztényen anya f. Egyházac vadnac, ez illyen gyá-lázatos semélyeket kétségnélkül nem fenyvedic az ő kebeleken; sem pe-dig az fent vaczorához né bozzátnac egy aránt mind méltókat és méltatlanokat. De mivelhogy né mindenkor olly serényen vigyaznac az Pástoroc, néha pedig többetis engednec meg, hogynémint kellene, avagy mégis aka-dék oztatnac, hogy az olly keménységhez, az mint kívánnac nem kezdhé-nec, gyakorta vagy on azért, hogy még azokis, az kic nyilván való gonofoc, az fienteknec társaságából ki nem vetternec. Hogy ez vétec és fogyatkozás legyen megvallom, nem is akarom kiczinyíteni, midön f. Pális az Corinthu-béliecnek keményen fedgye. Mindazonáltal ha f. Pál az anya f. Egyház ez aránt az ő tisztitül megfűnnékis, de ugyan né illic azért mindgyarást kinec-kinec tulaydon semélyében, hogy magát attul elfakattani igyekezzec. Ö-römet megengedé azt bizonyára, hogy minden istenes emberhez az illyec, hogy az Istentelenek nec mindenkülön való társalkodáfoktol megvonnyá, és azockal tudva és f. ándékból semmi baratságos közösülésben magát ne bozzássa. De más dolog az Gonofoknac társaságokat távoztatni, más í-mét az gonofoknac gyűlöléséből az anya f. Egyháznac egyységét elha-gyni. Hogy pedig azt alittyac hogy Isten ellen és jo lelki ismeret ellen való dolog legyen, ez illyeneckel együtt enni az Ur nac kenyért, ebben fockal darabosabbac és keményebbec az f. Pálnal: mert midön ő minket az Ur vaczorájával fentül és tisztán való éleste int, nem azt kívánnyá hogy egygi-künc az másikat probállya meg, avagy kiki magát az egész gyüleke-zetet; hanem hogy kiki mind ön magát probállya meg. Hogy ha bün volna valamely méltatlannal az Ur nac asztalához járulni, bizonyára meghadta volna az Apastal, hogy félyel tekintelnec, ha vagy oné valaki az fereg kö-zött, az mellynec tisztalansága által megferteztethetnec.

1. Cor. 11. v. 28.

Qqqqqq 2

Ibid. v. 29.

Mivelhogy azért akarkitüls czac az önnön maga megpróbálását kíván-
nya, megmutattya azt, hog' semmiképpen nem árt minékünc, ha finte vala-
melly méltatlanoc elegyednekis közünkben. Es finte ide tartozic a mit öf-
tan utánna liggeft: Az ki méltatlanul efcic, kárhozatot efcic és ific magánac.
Nem mondgya hogy másnac, hané önnön magánac, és méltán pedig. Mert
nem áll kinekinec az ő akarattyan, kiket kellyen hozzá boczátni, s' kiker
nem. Ez illyen megiteles az egéfi anya fent Egyházat illeti, az melly törvény
ferint való rendtartásnélkül nem gyakorolathatic és nem vitethetic vég-
höz; a mint ennekutánna bővsége febben megmondatic. Méltatlan dolog
vólna azért, hogy ha valaki megfistatalanitarnéc, más ember nec méltatlan-
sága miatt, az mellyet ő az Urnac aftalához való járulástul el nem tilthat,
nemis illic hozzá hogy eltiltsón.

Lib. 3. contr.
Sarm. c. 7.

16. Noha pedig ez a kisérret néha még az jó fivü hivekben is fokott
indulni, az meggondolatlan buzgoságból, mellyel azt akarnac hogy min-
denec igazán és tisztán lennénc: mindazonáltal többire mindenkor így ta-
lallyue ezt, hogy ez illyen darabos keménykedés, inkább karmazzéc az ke-
velységéből és maga fientségénec hamis vélekedéséből, hog' nem, int az igaz
fientségből és fientségre való igyekezetből. Annakokaért az kic az anya fi.
Egyháztól való elfakadása egyebeknél merétfébbec, és mint egy zápflos
kalauzoc, ezt őc többire semmi egyéb okból nem czelekefcic, hanem azért,
mivelhogy őc mindeneket megvetvén, legfientségesb jámboroknac akar-
nac tartatni. Igen jól és bölczen írja azért fi. Agoston; Mivelhogy (ugymond)
az anya fi. Egyházi fenyték nec Istenes modgyánac és mértékénec kiváló-
képpen az Lélek nec egyyefiségét kellyen nézni, az békeség nec kötelében,
mellyet az Apastal, az Keresztyeni békeséges társasban paranczol megöriz-
ni, az mellynülkül az fenyték nec orvofságais nem czac hijába való, hanem
még ártalmasis; és annakokaért immár semmi orvofság sinczen: gonofsiak
azért, az kic nem az idegen hamiságoknac gyűlölségéből, hanem az önn-
nön villongásra vágyóldásokból az fegény népeket, az mellyeket az ő ne-
vek nec diczekedésével megfogtanac és elfoglaltanac, avagy telleséggel
magokhoz vonfác, avagy pedig megfaggatni igyekeznec, kevelséggel fel-
fuvalkodtat, megáltalkodván efelyösködőc, ragalmazással inczelkedőc,
támadásban háborgóc, hogy az igazságnac világofsága náloc láttáséc lenni,
Kemény fenyték nec árnyékát fordittyac elő: és az mellyec az fi. Írásban, az
tífista feret nec bántásánélkül, az békeség egyyefiségénec megörzése mel-
lett az atyafiak vétké nec megjobbítására, mértékletes gondviseleffel lenni
paranczoltatnac, az ockal őc gonofsul él nec az anya fent Egyháznac isten-
telen fakadására és hasadásoknac ferzésére.

Az istenes

Az istenes és jámbor emberek nec ez tanáczt adgya ezen fent Ago-
ston; hogy irgalmassan fedgyéc és jobbítsac meg, az mit toloc leher, az mit
meg nem jobbithatnac, azt békeséges türeleffel fenvedgyéc, és feretettel
elnyogjéc és sfrasác; miglen az Isten önnön maga, avagy megjobbittyá,
avagy pedig az aratásnac idején, az konkolt kigyómlállyá, és az polyvát ki-
soporje és kifója. Illyenképpen fegyverkefciséc azért fel, és örizzéc
magokat minden istenes hivec, hogy midön báto fivüek nec, és az igazsá-
nac erös otalmazóinac akarnac láttatni, a mennyek nec oifágátul, (az melly
egyedül az igazságnac oifága) el ne téjenec és el ne fakadgyanac. Mert
mivelhogy az Isten, az ő anya fent Egyházánac egyyefiségét, sz földön ez
külső társaságban akarja megtartani, az következie, hogy valaki az gonof-
oknac gyűlölségéből, ez társaságból kilépis, felotte igen sikamló utra jut, a
melly ötet nagy könnyen és hamar eltevelitheti az fentek nec egyyefisége-
től. Meggondollyac annakokaért imezéc, hogy az nagy fokásagu sereg-
ben, foc igaz fentec és ártatlanoc vadnac az Isten nec fimeic előtt, az mel-
lyec mindazáltal az ő fimeic előtt el vadnac róytettetvén. Gondollyac
meg aztis, hogy még az ock közöttis az kic igen romlottságofoknac láttat-
nak, fokan legyenec, a kic az ő vétkekben és fogyatkozásokban nem ked-
veskednec és hízelkednec magoknac: hanem az Urnac valóságos felelmé-
vel ottan ottan felferkentvén, az ő életék nec megjobbítására nagy gya-
korta igyekezzenec. Harmadfor gondollyac meg, hogy egy czelekede-
tiből nem kell itiletett tenni az emberről; mert néha még az legfentebbe-
kis keményen megef nec. Negyedfer azt kell meggondolnoci, hogy az
Ige foglaltatásanac és az fent Sacramentomockal való közösülés nec foc-
kal töb ereje és hathatosága vagyon, az Anya fent Egyház egyyefiségénec
megtartására, hogy nem valamelly istentelenec vétke miatt, az az erö min-
denestől fogva elenyéshet nec és elveszhetne. Végezetre gondollyac
meg, hogy az anya fent Egyháznac megitélésében, inkább kell az Isten ite-
letivel tartani, hogy nem mint az emberekével.

17. Hogy aztis vetic elő, hogy nem hijába mondatic fent nec az anya
fent Egyház; ez aránt meg kell gondolni, minemü fientség legyen ő ben-
ne, hogy midön tellyes tökéletességü anya fent Egyházat akarunc kerf-
ni, illyen módon egyyet se talallyunc. Igaz bizonyára az mit fi. Pal mond, Eph. 5. v. 25.
hogy az Christus önnön magát adta az anya fi. Egyházért, hogy azt meg-
fentelnéje: megfistitván azt Viz nec mosódásával, a élet nec igejében, hogy
azt maganac elő állatnája diczóséges jegyeséjül, az mellyben nem vólna
femmimacula és sómörgözés, &c. Mindazonáltal ugyan nem kevesbő
igaz imezis, hogy az Ur még mostanis naponkint munkálkodgyéc annac
maculáinac eltörülésében, és sómörgésénec eltisztogatásában. Honnét az

Q99999 3

és senki azt magának ne tulaydonitla, az mi az Fiunac tulaydona és fajáttya; hogy az férüt és az polyvát tisztítani akarnája, és minden konkolyt embeii itilet ferint akarna kigyomláni. Kevély megáltkodás ez ilyen, isteni karomlo és bódult magahitség és felsuvalkodás &c. Mind ez kettő azért álhataratolson megmaradgyon mi nálunc: Előfer, hogy semmi mentsege annak ninczen, az ki azt az anya fent Egyháznac külső eggyeségét maga fejétül elhadgya, az mellyben az Istennac igéje prédikáltatic, és az sacramentomoc kifolgáltarnac. Másodfor, hogy minket vallamelly kevés avagy foc embereknec gyaróságoc és fogyatkozásoc meg ne bántsanac és akadékoznanac abban, hogy az Istentől rendelt Sacramentomoknac igazán való élésével az mi Hitünkert ottogyon meg ne vallanójoc. Mert az istenes lelki esmeret valamely másembernec akar az tanító f akar halgató legyen, méltatlansága által, meg nem sértetic: és az sacramentomoc az fent és jambor embernec ugyan nem kevesbé tisztac és idvőségessoc; hogy ha finte az tisztátalanoc eggyütt hozzája járulnak is.

20. De még ennélis mérszebb megyen imezeknec komorkedvőc és kevélységoc, mert semmi gyülekezetet anya fent Egyháznac nem esmerenec, hanem czac azt, az ki még czac az legkisseb maculátulis mindenestül fogván tisztac: sőt az jambor tanitokrais haragufnac azért, hogy az jobbulásba való előb menetelre az népet süntelenül intvén, azokat arratanittyac, hog' egész életekben az ő fogyatkozásoknacterhe alatt kellyen foházkodnioc, és bocznatért kellyen könyörgeniec; mert azt mondgyac, hogy ilyen módon, az tőkélletes tellyeségtül eltérítetnec az emberec. Megvallom bizonyára, hogy az tellyes tőkélleteségre nem resten avagy hido-gen, hanem valóságosan és hevenyében kellyen igyekezni és törekedni, és hogy semmiképpen ebben ne kellyen mulatást tenni: De hogy az emberekkal azt el kellyen hitetni, hogy az ő tőkélleteségekhöz bizzanac, valamiglen még ez életben vadnac, ezt én ördögötül költöz dolognac mondom. Annakokaért az mi Hitünkerc vallásában az Anya fent Egyháztól való ágazat után fep rendferint, az bünök bocznatnyától való ágazat következic: Mert ebben czac az anya fent Egyháznac polgári és cselédi részesülnc, az mint az Profetánál olvastuc. Előkell azért járni az mennyei Jerusalemméppáletinec, az mellyben ostán helye legyen az Isten kegyelmes megbocznatásanac, hogy mindeneknec az kic abba adgyac magokat, hamiságai eltöröltesenec. Azt mondogan pedig, hogy az anya f. Egyháznac kellyen elsőben feléppitetni, nem hogy lehetne valami anya fent Egyház az bünnc bocznatnyánélkül: hanem azért, hogy az Isten az ő irgalmasságát, sohol egyébként nem igérte, hanem czac az Szenteknec eggyesésében. Az első bemenetel azért az anya f. Egyházba és az Istennec

Esa. 33. v. 14.

orfa-

orfiágába az bünöknc megbocznatnyta, az mellynélkül az Istennel semmi szövetségünc és eggyeségünc ninczen. Mert így szól az Isten a Profeta által: Frigyet ferzec ő nékiec azon az napon, az mezei vadackal és az égi madarackal, és ez földi czufó máfó állatockal, az Ivet, az fegyvert és az hadakozást elvestem ez földről és alunni hagyom az embereket röttegnélkül: és eljegyezelc titeket magamnac házastárful mind örökké: eljegyezelc régedet magamnac igafsággal, és itilettel, kegyelemben és irgalmasságban. Láttuc itten miképpen engeftrellyen meg és eggyesitlen az Isten minkert önnön magával az ő irgalmassága által. Illyenképpen szól ő más helyenis; midön megjövendöli, mint gyüytse ismét öfve az ő népet, az mellyet haragjában elshellestet völt: Megtífutom őket minden ő álnokságokból, mellyel vétkeztenec én ellenem. Annakokaért az meg mosodásnac jegye által vétetünk bé az anya fent Egyháznac eggyeségébe: Mellyel az jelentetic, hogy minékünc az Istennec házanépévé való letelre ninczen külbömben nyitott aytönc, hanem ha az ő jóvöltából előfer az mi fennyeségünc elmofattatic és eltörtetic.

Ierem. 33. v. 8.

21. Es bizonyára az Ur Isten az bünöknc megbocznatnyta által nem czac bévefen és béiktat egyfent minkert az ő anya fent Egyházába, hanem finte azon által tart és otalmazis meg abban. Mert mire való vólna, ha mi nekünc olly bocznat adatnec, az mellyben semmi hasznunc nem lenne? Hiába való és czac megjatzodtató vólna pedig az Istennec irgalmassága hogyha az czac egyfent történnec mi nekünc, mellyről akar melly hívó ember ön magában bizonság lehet. Mert senki ninczen az kire az önnön lelkiefmereti egész életében foc tulaydon fogyatkozásit és erőtlenységét nem bizonyitaná, az mellyec az Istennec irgalmasságánélkül sükölködnec. Es bizonyára az Ur Isten ez kegyelmet nem hiába igéti kiváltképpen az ő házanépénec és cselédénec: nemis hijába kinállya őket naponkint az megengefteltetésnec izenetivel. Az miképpen azért hogy egész életünkben, az bünnc bennünc való maradékát, velünc hordozzuc; azonképpen hogyha az bünöknc süntelen való megbocznatásával az Urnec kegyelmétül nem tápláltatunc és meg nem tartatunc, egy fempillantásiglan alig maradhatunc meg az anya f. Egyházban. Az Ur pedig az őveit örökké való idvőségre hittac, meg kell azért gondolnoci, hogy az ő hamiságoknac megbocznatnyais mindenkoron kéfisen legyen. Annakokaért minden kételkedésnélkül nyilván kell azt állatnunc és hinnünc, hogy az Isten kegyelmességéből, az Ur Christusnac érdeme közbejárulván, az Léleknc megfentelése által, mi nekünc az kic az anya f. Egyházba bévetetünc és beöltatünc, bünceknec bocznatnyta engedtetett, és megmostis naponkint adatic és engedtetetic.

Rrrrr

Matth. 16.
v. 19. & 18.
v. 18.
Ioh. 20. v. 23.

22. Ez kegyelemnek és jótétemenec velünc közlésére adattanac az Kulczoc az anya fient Egyháznac. Mert midön az Christus az Apaftaloknac paranczolatot adott, és az bünöknek megbocztatására tellyes hatalmat engedett, azzal nem ezac azt akarta, hogy azokat, az kik az ő istentelenségekből az Christusban való hitre térnének, az ő bünökből czac egyfiser kellene megoldoznioc: hanem inkább hogy ez lenne büntelen való tittec az hivek között.

2 Cor. 9. v. 20.

Ere tanit fient Pal, midön azt írja: hogy, az megengesteltesnek követése az Egyházi szolgákra bizatott legyen, hogy az népet az Christus nevébe ottan ottan intenéjéc az istennel való megengesteltesre. Annakokaért az fienteknek egyyességében boczáttatnac meg büntelen az mi büneinc az Egyházi szolgálat által, midön tudni illic az Senioroc, véne avagy Páftoroc, az kikre ez tift bizatott, az istenes lelki esmérteket, az Evangeliumnac igéretivel, az bünök-boczanattyánac reménségében mgerősític és megbátorittyác, akar az közönséges helyen az gyülekezetben, akar pedig czac magoc közt külön legyen, az mint az fűkség kívánnya: Mert sokan vadnac olyanoc, kiknek az ő erőtlenségeknec miatta kiváltképpen való vigasztalásra vagyon fűkségec. Es f. Palis megemliti, hogy ő nem czac az közönséges prédikátzióban és gyülekezetben, hanem othon az házakbanis bizonságot tött legyen a Christusban való hitről, és külön mindeneket megintett az idvősségnek tudományáról. Három dolgot kell azért itten esünkbe vennünc: Előfiser, hogy akar melly fientek legyének az istennec fiai, de mindazáltal ugyan olyan az ő dolgoc, valamiglen őc ez halandó testben lakoznac, hogy az bünöknek megboczanattyánélkül az Isten előtt meg ne állhasnac. Másodfiser, hogy ez jótétemény tulajdon drága köve és kéntse az anya fient Egyháznac, ugy hogy mi abban részesecc különben nem lehetünc, hanem ha ennec egyyességében megmaradunc. Harmadfiser hogy ez jótétemény az Egyházi szolgák és páftoroc által, az Evangeliumnac hirdetésében, és az Sacramentomoknac kiosztogatásában adatic és nyuytatic minékünc: és kiváltképpen ez tizic helyben tettic inkább ki az kulczoknac tifti és ereje, az mellyet az Ur az hiveknek társaságánac adott.

Megmondollya azért közülüne kiki minden, hogy ez legyen tifti őnékie, hogy az bünöknek boczanattyát másutt ne keresse, hanem czac ott az hová azt az Ur helyhez tette. Az nyilván való közönéghelyi megengesteltesről és megkövetésről, az melly az Egyházi fenytékhöz tartozic, tulajdon helyén léssen az tanítás.

23. Mivel hogy pedig az lézzegü bodult lelkec, az kiket megemlitéc, ez mentsegi bizodalmat, és az idvősségnek egyetlenny vigasztalását,

22

az anya fient Egyházat elakarnac venni: ez ilyen dögletes vélekedés ellen az lelki esmérteket annál jobban meg kell őrizni és erősfíteni.

Ez tévölgo tudománnyal régenten az Novatianusoc háborgattac az anya fient Egyházat; és azokhoz hasonlócz mi időkben némelleyec az uyonnac Keresztelkedtec között, az mellyec ugyan azon esélyösködésekre rohannac. Mert azt költic, hogy az Istenec népe az keresztiségben olly tifta és angyali életre fületteric uyonnac, az melly az testnek semmi fenyeivel meg nem moczkoltatc: Ha pedig az Keresztiség után valaki vértkezendic, az olyanac az Istenec kemény iteletinél ninczen egyebet mit várni. Summa fiserit, az bünösnec, melly az elvott kegyelem után megesfert, az bünnek boczanattya felől semmi reménséget meg nem hagyjac: mert őc az bünöknek semmi egyéb megboczanattyát nem esmeric, hanem czac azt az mellyel előfiser uyonnac fülettetünc. Noha pedig semmi hazugság az Itástul világosságban meg nem hamisítatc, hogynem mint ez: De mivel hogy mégiscallnac ezec olyakat az kiket elhitethesnéc, (az miképpen régenten hogy Novatusnakis foc követői voltanac) mutatfuc meg azért rövideden, melly veszedelmes tévelgés legyen ez, mind magoknac, és mind egyéb embereknek. Előfiser mivel hogy az Urnac paranczolatyából minden Szentec naponkint előhözác és gyakorlyác ez könyörgést: Boczásd meg minékünc az mi vétkeinket. Mellyel nyilvánbünösöknek vallyác magokat; és ezt nemis kerichijában.

Mert az Ur mindenütt mind czac olyat paranczolt meg, hogy ő tőle kérijünc, az mellyet meg akarjon minékünc adni. Sőt nünecutanna azt bizonyítottac volna, hogy mind ez egész imádság meghalgattanéc az Atyától, ez kérest mindazonáltal kiváltképpen való igérettel meg peczételic. Mit akarnac egyebet? Azt kívánnya az Ur az ő fienteitől, hogy egész életükben, és büntelenül bünösöknek esmerjéc és vallyác magokat, és ez mellett boczanatot igérnékiec. Micsoda vakmerő merészség volna azért, azonokat avagy tellyeséggel bünnélkül valóknac mondani, avagy pedig, midön megestene, az kegyelemtul tellyeséggel elrekefteni? Kizodac tehát azoc, az kiknek hetvenfiser való hetfiseris meg kellyen bo-

24. Es hogy ez dologban fiente mayd az első anya fient Egyháznac példáját hozzuc elő: Az patriarchac és az fient atyác, környül voltanac megteltetvén, és bevétetvén az Szövetségnek egyyességében, minden két-

Rrrrr 2

Matth. 6. v. 12.

Matth. 18. v. 22

Gen. 37. v. 18.

ségnélkül meg voltanac az atyoktul Jacobtul az igazságra, és tökelle-
telségre tanítván, midőn egyakarattal az ő öczőknek Josephnek meg-
ölésére fándékoznanac; fertelen gyalázatos és nagy gonofi tetemény volt
ez, az mellytől még az leglarab tolvajoknak is ifonyodnioc kellett volna.
Végre minekutánna az Judának intésére valamennyire megenyhőltene-
c volna, mindazáltal ugyan eladgyácazt, és bizonyára az is fenvedhetetlen
nagy kegyetlenség volt. Az Simeon és az Levi, az főnyü böfű állásra va-
ló igyekezézből, mellyet még az atyok is káthoztatott, nagy vérontással
kegyetlenkedne az Sichembélicken. Ruben megfertezte ti az ő Attyának
ágyát vér ellen való paráznasággal. Az Juda bujalkodásnac akarván enged-
ni, által hájja az természetnek törvényét az ő fianac feleségével. Es mindaz-
onáltal ez dolgoc miatt, nem ezac nem töröltene ki az Istennel való vála-
stott népe között, hanem inkább abban főcké és fejedelmeké rendeltene-
c. Mit czelekedictovábbá az David? Midőn az Igaságnac otalmazójává
rendelertott volna, olly igen megvakul, hogy az ő paráznalkodásnac,
véghöz vitelére nagyob gyalázattal és véteket ártatlan vértis ont ki? Im-
mar pedig ujjonnan fűlettetett volt, és az ujjonnan fűlettec között jeles
diczereti és bizonsága volt az Urtól ön magátul: és mégis olly vétket cze-
lekefic, az melly az Pogányoknál is utálatos és ifonyatos: de ugyan ke-
gyelmet nyeret mindazonáltal. Es (hogy ez eggyenkent való példáccal
fokat ne mulassunc) valamennyi igéretit talallyuc az törvényben és az pro-
fetakban az Isten irgalmasságanc az Izraél népéhez; mind annyi bizonsá-
gink vadnac, hogy az Isten az ő népének vétkeinek engedelmesen meg-
akarjon kegyelmezni. Mert mit igér Moses a Népnec, hogy ha az ő elhafon-
lása után, az Urhoz is meg megtérend? Vissza hoz az Ur tégedet a fogságból,
és könyörül te raytad, és őfvegyüyt tégedet minden népec között, az kic
közze el fűleltett volt tégedet. Ha az égnek utolsó részeire vettetnélis, on-
nértis őfvegyüytene tégedet az Ur Isten.

25. De ha ez illyeneket büv beféddele akarnóc elő fűmlálni, soha
nem találhatnóc végét. Mert teli vadnac az Profétac efféle igéreteckel,
az melly igéretec, az fűntalan vétecken elburult népnek is ugyan aján-
lyac az Istennel irgalmasságanc. Miczoda vétecek lehet nagyob és ifonyub az
elűakadáfnál, és ellen támadásnál? Mert ez, házassági elválásnac ne-
veztetec az Isten között és az anya fűnt Egyház között. Es ugyan mégis foc-
kal nagyob az Istennel jóvólta ez bűnöknel. Kiczodaz olly ferfiu (ugymond
az Ur Jeremias által) az kitől ha elfutna az ő felesége, és egybeckel pa-
ráznalkodnóc, hogy azt ismét hozzája venne? Te pedig Juda, foc barátid-
dal paráznalkodtál. Minden utac, és az föld rakva az te kurválkodásoddal
és gonofsággoddal. Mindazáltal térj meg én hozzám, és hozzám véfűlec
tége-

Ibid. v. 28.

Gen 34. v. 25
& 35. 22. & 34.
16.2 Samuel. 11.
v. 4. & v. 15.2 Sam. 12.
v. 13.

Deut. 30. v. 3.

Jerem. 3. v. 7.
& 12.

tégedet. Jój meg hozzám te elűakadó, és nem forditom el az én ortzámat
te tőled; mert én fűnt vagyok és nem haragfom mind örökké. Es bizonyára
nem lehet kulomb fűvel és indulattal az, az ki azt bizonyittya, hogy nem
gyönyörködic az Istennel halálában, hanem inkább hogy megterjen és
ellyen. Annakokaért midőn Salamon az templomot megfűntelné egybec
között arrais fűntelte azt, hogy onné az bűnöknek megbocznatyaért va-
ló könyörgéfec meghalgattatnanc. Ha te ellened vétkezendene-
c mond, (mert ninczen az ember ki nem vétkezne) és megharagfól reájoc
és ellenségnek kezébe adott őket, és esekbe véfűc magokat azon az föld-
dön, a mellyre fogva vitette nec, és megtérvén könyörgeni kezdene te né-
ked azon az földön, az mellyen fogva tartatnac; és ezt mondangyác: Vét-
kezűnc és hamissan czelekedtűnc. Es könyörögven kiáltnac te hozzád az
felé az föld felé, az mellyet adtál az ő attyaiknac, és effelé ez templom felé, a
mellyet én az te nevednek éppitöttem: Halgald meg mennyekből az ő
imádságokat, és légy kegyelmes az te népednek, kic ellened vétkezende-
nec, megbocznatván ő nekic minden bűnököt, és hamisságokat, mellyec-
kel te ellened vétkeztenec. Nemis hiában rendelte az Ur Isten az törve-
nyben az bűnért való mindennapi áldozatokat. Mertha az Ur eleve nem
latta volna meg hogy az ő népe fűntelen való gyalósággal és vétkecek-
lenne megkönyörkezve és terheltelve, soha ez orvofságot nekic nem ren-
delte volna.

26. Annakokaért a Christusnac eljövetele által, a mellyel, az kegyelem-
nec nagyob bövsége jelentetett ki, elvétetötté az hivektől ez jótetemény;
hogy ne merjenec könyörgeni, a bűnöknek megbocznatyaért? avagy ha
az Urat megbántanac, semmi irgalmasságot ne remélhetnéne? Mi volna ez
egyéb, hogy ha nem annyit mondani, hogy az Christus az őveinec né idvős-
ségekre, hanem veszedelmekre jött legyen, hogy ha az, az Istennel kegyel-
mesége, az melly az bűnöknek megbocznatyaért az ő testamentumban a
fűnteknek mindenkoron kéfűnt volt, mitőlűnc immár elvétetött és eltö-
röltetött legyen? De ha mi az fű. Irásnac híűnc, az melly nyilvánssággal kiál-
tya, hogy az Christusban tellyeségesben jelent ki az Istennel kegyelme és
emberekhez való fűrelme: bövségesben ontattott ki az ő irgalmasságanc
gazdagsága, és hogy az Istennel az emberekhez való megengeztetése
bétellyesítetett legyen, nem kételkedhetűnc tehát abban, hogy az mennyei
Atyának mi hozzánc való kegyelme és jóvólta foekal inkább bövölködőb
nem volna, hogynem mint az elmettetett avagy megröviditetett volna.
Vadnak is bizonyára erre bizonságűnc és példánc. Az fűnt Peter, hallot-
ta azt, hogy megtagadtatc az, az Istennel angyali előtt, az ki az emberek
előtt az Christust meg nem vallya, és mégis egy éjjel háromszor, tagadta

Ezech. 18. v.
23. & v. 32.1. Reg. 3. v.
46.

Num. 23. v. 3.

Marc. 6. v. 38. meg az Christust, még pedig átoalatt való esküvéssel, mindazáltal az kegyelmes megbocznattul ugyan nem üzetted el. Az kic ismét, rendetlenül élnece az Theffalonikabéliek között, ugy rongáltatnac meg az 39.
2. Thef. 3. v. 6. fent Páltul, hogy azonban az penitenciára hivatassanac. Sőt még amaz ördöngös Simonnac sem mondgya fent Peter hogy kétségbe eséc, hanem inkább reménségre indittya, midön azt tanáczolja nékie, hogy könyörögjön az Istenec, az ő büneinec bocznattyáért.
A& 3. v. 22.

Gal. 1. v. 6. & 5. v. 1. & 4. v. 9.
1. Cor. 12. v. 21.

27. Lártuac azis, hogy neha nagy gonofi bűnőc egész anya fent Egyházakatis elfoglaltac : az mellyekből mindazáltal inkább akarta f. Pal azokat feléd engedelmeiséggel kimenteni és igaz útra hozni, hogy nem mint azoc miatt az pokol fenekére árkozni és karhozatni. Nem kicziny bűn volt az Galatiabélieknek elfakadásoc : Ezeknél az Corinthusbéliec menthetetlenbec voltanac, mert ő náloc töb és nagyob vétkec vötenec volt erőt, mindazonáltal ez kettő nec egyic sem rekeftettic el az Istenec irgalmaságatul. Sőt finte azokis, az kic egyebec felött magokat tisztatlansággal, paráznalkodással, és faytalansággal megferteztettic volt, nevezet ferint hivatnatnac az penitenciára.

Mert erőssen meg áll az Istenec Frigye, & felbomolhatatlanul megmarad mind öröcké; az mellyet ő az Christussal az igaz Salomonnal, és an-
Pfal. 89. v. 31. nac tagaival diczösegeffen felállatott ez igéckel : Ha elhagyandgyac az ő fia az én törvényemet, és az én iteletimben nem akarnac jarni, hogy ha az én rendelésimet megferteztetic, és az én paranczolatimat meg nem örizic: meglátogatom veszővel az ő bűnőket, és vereségeckel az ő álnokságokat : De az én irgalmaságomat el nem vessem ő tole. Vegezetre az mi Keresztényeni Hitünk nec vallásanac rendi által is megintetünc arra, hogy a Christus anya fent Egyházában az bűnők nec bocznattya fűnetlenül leszen és mind öröcké megmarad, mivel hogy az Keresztényeni Anya fent Egyháztól való articulus után, az bűnők nec megbocznattyáról való ágazat adattatic utánna.

Levit. 4.

28. Némelleyec, az kic valamennyével esebek nec akarnac láttatni, midön lárttyac hogy az Novatus tudemánya olly világos írásockal meghamisíthatatic : nem mondgyac azt hogy minden bűnők megbocznathatlanok volnánac, hanem az törvénecc az a kényeségből való által hágasá nem volna bocznatandó; midön valaki tudván tudva és fánfándékből vétkezne jéc. Midön pedig oc illyen képpen állanac, egyedül az azokat az bűnőket tarttyac megbocznatandóknac, az mellyec tudatlanságból leendenecc. Holott azért az Ur Isten az törvényben némelley áldozatokat az az hivek nec tudván való bűnőkért, némelleyeket pedig tudatlanságból való kért paranczolt áldozni, mint lehet nec ezec illy visfá fordult gonofoc, hogy

hoc, hogy meg ne akarjac azt engedni, hogy az tudván való bűnőc valamelly áldozattal eltörölterhetnec? Azt mondom azért, hogy semmi né lehet ennél világosb és nyilvánosob, hog' a Christusnac egyeten egy áldozatya elégséges az fentek nec tudván való bűnők nec megbocznattyára; mivel hogy azt az Ur Isten az hufi áldozatokkal, ugy mint peczéteckel megbizonyította. Annak utánna kiczoda mentegetheti Davidot meg az ő tudatlansága felől, holott minden tudgya, hogy az Istenec törvényében né kevesse volt gyakoroltatván? Nem tudtae f. David, melly nagy bűnőc legyenecc a paráznaság és a gyilkosság, az mellyeket hifem naponkint megbüntetett egyebekben? Törvény ferint való dolognac tartottáké az régi Atyac az atya fiui gyilkoságot? Olly tudatlanoc voltanaké az Corinthusbéliec, hogy az faytalanságot, tisztalanságot, paráznalkodást, gyűlölséget, irigységét, visfá vonyást istenes dolgoknac tartottac volna? Nem tudtae Peter a ki olly forgalmatosson meg volt intervén, melly igen nagy bűn volna, az ön mesterét esküvéssel megtagadni? Annakokaért az Isten irgalmaságanac, utát, az melly mi hozzánc illy engedelmeffen nyuytya magat, mi magünk gonofságából ne hadgyuc tölünc elrekefteni.

29. Ninczen bizonyára tölem elröytetvén, hogy az régi tanítócc, azokat az bűnőket, az mellyec az hivek nec naponkint megbocznatnac, czac azokrol az apróléc vétkekről és fogyatkozásokról értettic és magyaráztac, az mellyec az test nec erőtlenségéből farmaznánac: az nyilván való közönséges penitencia tartást pedig az melly nagy bűnért vettett valakire, finte olly igen né akartac uyonna ismet elohozni, mint finte a Keresztiséget hogy nem foktác kettőztetni. Ez értelmet nem ugy kell venni, mintha avagy azokat, az kic az első penitencia tartás után ismet megestenecc, kétségbe akarnac eyteni; avagy pedig ellenben az mindennapi vétkeket akarnajac kiczinyíteni, mintha az Isten előtt czac semmi volnánac. Mert tudtac hogy az hitelenségéből gyakran megtántorodnac az fentec, hogy néha fűkség kívül való esküvést eytenecc, gyakorra haragra gerjednec: sőt néha fűtkozodáfra is rohannac, és egyéb fogyatkozások is vagy on, az mellyeket az Ur Isten nem kevesse utál. Ez gyarlóságokat pedig és fogyatkozásokat azért nevezttic illyen képpen, hog' megkülömböztetnec az közönséges és tüzéges vétkektől, az mellyec nem kicziny botránkozások jutottac az anya fent Egyháznac megestertetésére. Hogy pedig olly nem örömet és nehezen kegyelmeztenec meg azoknac, az kic valamit ollyat czelekedtenec, az mellyet az Anya fent Egyháznac kellene megbüntetni; az nem azért lott, mintha az Urtul nehéz volna bocznatot remelleni és nyerni: hanem ezzel az keménységgel akartanac egyebeket elröttentenni, hogy kényeségből ne fáguldananac az ollyan vétkekre, az mellyec miatt méltán kire keftetnec az anya f. Egyháznac társaságából. Noha az

2. Cor. 3. v. 7.

Istennel Igéje, az mellyet egyetlen egy regulánknac és mérték finorúnknac kellyen tartanunc, ez aránt nagy értelmes mértékelést ad és ír elönkbe, tudniillic hogy az Egyházi fenytéknek keménységet annyira kellyen terjeszteni és nehezíteni, hogy az a személy, az komoruságban el ne burullyon, az mellynek kiváltkeppen használtyára és felfegítésére sükség igyekezni, az mint oda felerről bővségesebben volt az tanuság.

MASODIC RESZ.

Egybevetése és hasonlítása az hamis és igaz anya szent Egyháznac.

Imár megmagyaráztatott, melly beczületes méltóságban kellyen minékünc az Igénc és az Sacramentomoknac szolgálatast tartanunc: és mennyiben kellyen azoknac ez tisztességet nyuytanunc, hogy azoc legyenec esmertető jegyei az igaz és tista anya f. Egyháznac. Tudniillic valohol ez a Szolgálat éppen és meghamisíratlan megvayon: az életnek és erkölcsöknek semmi gyarláságai és fogyatkozási abban ellent nem álhatnac, hogy ott anya f. Egyház ne legyen. Annakfelötte ha finte valami apróléc fogyatkozásc elnekis bé, hogy mindazáltal ugyan igaz és bizonyai szolgálatast kellyen tartani.

Továbbá volt tanuság arrólis, hogy az melly vétkeket ilyenképpen kellyen megengedni, olyaténoc legyenec, hogy azoc által az Keresztényeni tudománnac fundamentuma meg nem bántódic, az Keresztényeni Religiónac fő agazati, az mellyekben minden Keresztényeneknac egyezniec kelly, fel nem forgattatnac, és az Sacramentomoknac igazán való rendelése el nem hagyattatic és töröltetic. Mihelt pedig az igaz Religiónac fundamentoma meghamisíratatic, az sükséges tudománnac summája felforgattatic, és az Sacramentomockal való igazán élés megromol, ott bizonyára utolsó veszedelme következic az anya fent Egyháznac, finte mint hogy az olyan embernek élete oda vayon, a kinec az torka megmettztött, avagy a five által verettött. Az mint ez az fent Palnac savaiból világosson megtettzic, az hól megmutattya, hogy az Christus anya fent Egyháza, az profétac és az Apastaloc tudományán legyen fundáltatván, holott az Christus önnön maga az fegelet kö. Hogyha azért az Profetái és Apastali tudomány, az melly az híveket az Ur Christushoz, ugymint egy idvözítőjőkhöz igazittya, fundamentoma az anya fent Egyháznac, ha honnét ez tudomány elkel és elesic, ott bizonyára az éppület sem álhat tovább meg. Sükségképpen elkell azért ott az anya fent Egyháznac romlani, az hól az Religiónac summája, az melly azt egyedül tartya és gyamolitya, elkölt és elesett. Annakfe-

nakfelötte, hogy ha az igaz anya fent Egyház oslopa és fundamentoma az 1. Tim. 3. v. 15. igazságnac bizony dolog az hogy ott semmi anya f. Egyház nincz, az holott merő hamiság és hazugság regnal és uralkodic.

2. Mivelhogy azért ilyenképpen vayon az dolog az Papistaság alatt, könnyü megérteni, miczoda anya f. Egyház maradhatott ott meg. Az tanítást helyett ő náloc, elfordult és hazugságokból ősvékohlott gubernálás találtatic, az melly által az igazságnac tista világosága előltatic és elreckentetic. Az fent vaczora helyett, fertelmes bálványozás hozatott bé. Az isteni szolgálatast fiantalanoc elenyvedhetelen babonáságoackal moczkoltatott meg: az tudomány az mellynélkül az Kereszténység helt né álhat, tellyeséggel előltatott és eltemtetött: az közönséges gyülekezetc Iskolái az bálványozásnac és isteni káromlásnac. Annakokaért senkinec nem kell azon félni, hogy ez ilyen gyalázatos és fertelmes sereglésből kiálván, eltávoznéc az Christus anya f. Egyházatúl. Az anya f. Egyháznac egyesülése nem olly móddal rendeltetic, és szereztetetic, hogy olly köteletség legyen, a melly által bálványozásban, istentelenségben, istenfelől való tudatlanságban, és egyéb efféle gázságban keveredgyünc és köteleződgyünc: hanem sokkal inkább hogy isteni felelemre, és az igazságnac engedelme legyen kötelesec. Igen diczőssen tudgyac oc az ő anya f. Egyházokat minékünc diczérni és ajánlani, hogy miis azt alittsac, mintha azon kívül semmi Egyéb anya f. Egyház ez világon nem vólna, és erre mindgyarást, mintha immár eléggé megbizonyítatott vólna, mind elszakadtacka fogjac azokat, valakic az ő tölöc alítottanya fent Egyháznac engedelmetül elvonásac magokat; és hogy mind Eretnek névvel fidalmaztassanac, valakic czac mottzanni mernekis az ő tudománya ellen. De miczoda fundamentomockal bizonyittyc azért meg, hogy igaz anya fent Egyházc legyen ő nekic? Béhozác az regenlott dolgoknac feljegyeséből, mi völt legyen elejenten Olaszországban, Franciában és Spaniol országban: és miképpen legyen ő nekic azoktól az fent emberektül eredetic, az kic az idvőséges tudománt azokban az tantományokban fundáltac és éppitöttéc, és mind az tudománt, s mind azt az éppitést tulaydon véreckelis megpeczételtéc. Es hogy ilyenképpen az anya f. Egyház enni soc lelki ajándékoackal, és az f. Martyoroknac véreckel fienteltetetic legyen meg ő náloc, és az pispókóknac süntelen és rendfent való következetic által tartatott meg minden időben. Előbeféllic aztis, melly nagyra beczüllöttéc legyen ez egymásután való következetic az régi tanító, ugymint Irenéus, Tertullianus, Origenes, Agoston és egyebec. De melly tondora rondgyoc, és gyermeki dolgoc legyenec mind ezek, igen könnyen és mayd megérthetic mindenec, valakic azokat velem egygyütt egy kevesse meg akarjac vizsgálni és funtolni. Es bizonyára oketis

inténem, hogy elméjeckel jól ide figyelmeznének; hogy ha remélhetnem, hogy valamit fogna raytoc az jó tanuság. De mivelhogy o nekiet, az igazságot hátravetvén, ez egy fő sándékok, hogy az ő költeményekben megmaradgyanac és azt otalmaz dogallyac: czac azokat hozom rövideden elő, az mellyeckel az jó fivő emberek és az igazságnac feretöjei, magokat ezeken czalárdkodásokból ki feythetsec. Elsoben azt kérdem tölöc, hogy miért né hozzác bé az Africa orfágot, Egyptumot, és az egész Afiat: Tudnillie azért hog' mindezekben az orfágokban megsünt ez a f. *Successio*, avagy az Pispököknek egymás után való következése; az melly esköz által diczekednec, hogy náloc megtartatott legyen az anya f. Egyház. Arra f. nec azért visfontag, hogy azért vagyon nekic igaz anya f. Egyházoc, mivelhogy az elejetül fogván soha nem volt pispök nélkül: hanem süntelenül mindenkoron egyic az másic után következet. Hát ha Görög orfágot vetendem elejekbe: Itt azért ismételten azt kérdem tölöc, hogy miért mongyác tehát, hogy a Görögöknel tellyeséggel elfogyott az anya fent Egyház; maga lam o náloc az püspököknek rendel egymás után való következése, a melly az ő értelmec ferint az egyetlen egy esköz az anya f. Egyháznac megtartására, mindenkoron felbomlatlan megmaradott. De azt mondgyác oc, hogy az Görögök háfadás ferzöc és elfakadtac. Mi okaért? Mert az Apastali fektül elhafontván és elfakadván, az ő privilegiomakat és szabadságokat elvesztöttéc. Mint vagyon tehát, nem vesztiké azért azt azot inkábel, az kic önnön magátul a Christus fakadnac el: Következic annakokaért hogy ez pispököknek forjoc, igen hitvány fedezgető palást legyen; hogyha az Christusnac igazságát, az mellyet a következendöc az atyaktul kézzöl kézre vötnenec, tisztán és megvestegetetlenül meg nem tartyác, és abban alhatatoson meg nem maradnac.

3. Annakokaért az Romafanya f. Egyház otalmazóinac ez máina-pon ninczen semmi egyéb elővethető gyámolkájoc, hanem az melly az Sidoknac volt régéten; midön azoc az Istenec profetáiól az ő vakságokért, istentelésege kért és bálványozásokért feddetnénc. Mert finte mint azoc, hogy az templummal, Ceremoniackal és Papirendségeckel nagy frissen diczekedtenec, és ezeckel az mint ócalitottac az őanya f. Egyházokat fennyen mutogattac és bizonyítottac: Azonképpen ezektül az anya f. Egyház helyett, némelly külső állortzác vettetnec fimeinc elejébe, az mellyec gyakorra ottis lehetnec az hol semmi anya f. Egyház nincz, és az mellyeknélkülis megálhat az anya fent Egyház. Annakokaért minékünkis ezec ellen semmi egyéb megtzáfolásra ninczen sükségünc, hanem az mellyel régenten Jeremias élt az Sidoknac bolond diczekedésecc ellen: Tudnillie, hogy ne bizzanac az ő hazugságokban, ezt mondván; Az Urnactemploma, az

ma, az Urnactemploma; az Urnactemploma! Mert az Isten nem esmeri ő templománac az olyan helyet, az holott az ő igéje nem halgattatic, és be-
czületesen meg nem tartatic. Jez. 7. v. 4.
Ezech. 10. v. 4.

Es illyenképpen noha az Istenec diczósége az Sanctuariumban az Cherubimoc között ülne; és hog' ott lenne öneki állandó helye, aztis megígerte volna nekiet: mindazonáltal hogy az Papoc az isteni szolgálatot babonásággal megvestegetnec, eltávozic onnet és fentségnélkül hadgya az helyet. Hogyha az a templom, az melly az Istenec süntelen való lakóhelyénec, fentelertöttnec láttatott lenni: az Istentül elhagyatott, és megferteztetetett, nem költthetic ez emberek azt, hogy az Isten valamely Szermélyekhöz, helyhöz, avagy külső ceremoniakhoz ugy kötöztetett legyen, hogy sükségképpen azoknál kellyen maradni, az kiknél czac az neve és fine vagyon az anya fent Egyháznac. Es ezt é dolgot vitattya fent Pal az Romabéliekhöz írt levélben, az kilentzodic réstül fogva az tizenketödikig.

Mert ez felötte igen megháborította az erötelen lelki esmérteket, hogy az Sidoc, az kic Isten népénec akarnánac láttatni, mindazáltal az Evangeliumnac tudományát nem czac megvestnec, hanem még öldöznekis. Minekutánna azért az tudománt Sz. Pál megmagyarázta volna, ez akadé-
kot elhárityta és azt mondgya, hogy azoc az Sidoc az kic ellenfegi valánac az igazságnac, nem volnánac anya fent Egyház: noha egyébként mindenek náloc volnánac, valamie az anya fent Egyháznac külső formájára tartoznac, és ezt azért mondgya hogy az Christust bé nem vönnéc. Ezen dolgot valamennyivel világosabban megforgattya az Galatiabéliekhöz írott levélben, holott az Ismaelt az Isaackal egybevetvén azt mondgya, hogy sokan vadnac az anya fent Egyházban, az kike mindazáltal ugyan nem tartozic az örökség, mivelhogy az szabados anyátul nem sülettetenec volna. Honnet öktan előbbis megyen, és az kétféle Jerusálemet veti öfve. Mert az miképpen hogy az Törvény az Sinai hegyen adatott, az Evangelium pedig Jerusálemből ment ki: azonképpen sokan vadnac, az kic mint fólgac ugy sülettetec, és neveltetec fel: és ugyan mégis nagy kevélyen Isten fiainac, és az anya fent Egyháznac tettetec és hányác magokat. Söt az Istenec igaz és természetec ferint való fiait kevélyen megvestic, holott ő magok elfayultac legyenec. Ez ellenben miis, midön hallyuc, hogy menyekből egyfer kimondatot legyen ez a sententia: Vésd ki az fólgalóleánt az ő fiával egygyütt, ez elváltozhatatlan paranczolattra nézve, az ő hitvány magoc hányását, és diczekedéseket bátran és bizvást megvestettyuc. Mert ha finte az külső névvel és titulossal diczekednekis; de hisem az Ismaélis kórnyül volt meteltetye. Gal. 4. v. 22.
Gen. 21. v. 10.

Rom. 9. v. 6.

Mal. 2.

Midőn pedig ezec az ő régenyi eredetével kérkedne, tehát Ismaélis első született volt, láttyuc mindazáltal hogy kivágattott. Ha oka kerdetic, azt nekünk megmutattya s. Pál: hogy tudniillie ezec azokat kellyen fiaknac tartani, az kic az tudománnac igaz és bizonyai magvából születtenec. Illyen formán tagadgya azt az Isten, hogy ő az Istentelen Papoknac valamiben köteles volna; azért hogy az ő atyokkal Levivel szövetséget szerzett volna, hogy az ő neki Angyala, avagy követelése, az az, az ő Igéjét hordoznája: Sőt önnön magokra visszaveri az ő hiába való hamis diczekedéseket, az mellyel az profétac ellen sokranac támadni: hog' tudniillie az Papságnac méltóságát nagy beczületben kellyenc tartani. Ezt ő örömeft megengedi nekic, és illyen okvetés alatt perel vélec, hogy ő kéfé legyen az ő Szövetségét megtartani: De mivelhogy őn magoc az serint az Szövetség serint nem élnece; méltó hogy megvettessenec. Látod azért mennyire teke és ereje legyen annac, hogyha az következőc az ő elejekne helyekbe állanac, hogyha azokat valóban nem követic és azokkal né egyenlőc: Tudniillie mihelyen az következőc maradóokra rájoc bizonyitatic, hog' az ő régi eredetektől eltávoztanac, minden ő tisztességektől mingyárt méltan megfosztanac. Hanem ha, mivelhogy az Caiphas, sőt sient Papoknac utánnoc következőc, (sőt sient az Aarontul fogva rája ért az rend) tehát az az istentelen latorságos gyülekezec az Christus idejében, méltó volt az anya s. Egyháznac titulására és nevezetire. Maga ez még ez világi birodalomban sem fenyegettic, hogy Caligulanac, Nerónac, Helio-gabalusnac és ezekhez hasonlók nac kegyetlenkedések, és kinyeskedő Uralkodások, igaz és jó birodalomnac neveztetnék, azért hog' ez vér onto ebec, egy néhány jámbor fejedelmeknac, ugymint a Brutusoknac, Scipionoknac, és Camillusoknac követkőztgnec utánnoc az Romai birodalomban. Kiváltképpen pedig az Egyházi Igazgatásban, semmi aláb való hitván-ság nem lehet, mint mikor az tudománt hátra hagyván, az successiót és következést, az emberek semélyekre vonásac. Nemis volt az régi s. Tanítóknac, az kiket hamissan forditnac ellenünc, semmi olly fándékc, hogy azt akarnájac bizonyítani, hogy egyáltallyába, mint egy örökség serint való igazságból, sükségképpen anya s. Egyházaknac kellyene ott lenni, valaholott egymásután püspökök vóltanac helyhezterve és rendeltetve: hanem midőn az minden kételkedésnélkül és ellene mondásnélkül vólna, hog' az Evangeliumnac kezdetitől fogva mind addig az ő idejekig, az tudományba semmi változás nem esett volna, ollyankor éltentec ez bizonyítással, ugymint az melly elégséges volna, minden uyonna békakadott tévelgések nec meghamisítására: hogy tudniillie, azoc az tévelgésac az régi és az Apostoloktul fogva, egy értelemmel és alhatatoson megtartatott tudománnyal ellenkeznece.

Ne vessenec azért ennekutánna sem fenyegető sient semcink elejében, az anya sient Egyház nevével, az mellyet mi, az mint illic, beczületben tartunc. Midőn pedig az anya sient Egyháznac tulaydonság serint való megírására kél az dolog, ollyankor oftán nem czac igen elhátra maradnac ez emberek, hanem tellyességgel, az önnön ganéjokban akadnac és sülyednece: mert egy rutalmas büdös kurvát tolynac elő az Christufnac sentséges jegyele helyett. Hogy azért ez álnoc megczereles által meg ne czalatastunc, egyebek közt megemlekezzünc az sient Agostonnac intésére: Mert egy helyen ő az anya sient Egyháztól fólván imezt mondgya: Az (ugymond) az anya sient Egyház, az melly néha meghomályositatic, és mint egy köddel ugy elburitatic az botránoztatásoknac fokságával; néha midőn szép és czendefi idő vagon, szabadon és nyugalmasan kimutattya magát; néha az nyomoruságoknac és kísérték nec habjaival elfedeztetic és meghaboritatic. Példát hoz erre bē, hogy gyakorta az anya sient Egyháznac legjobb és erősebb oflopi avagy az hitert üzéttenec sient verésben, avagy pedig ez egész világon sient lappagnanac és budosnanac.

4. Illyen formán hurtzolnac azoc minket ez máinapon, az kic az Romai pápánac udvarolnac, és az gyakorlatlan egyigyüeket elröttentic az anya sient Egyháznac nevével, noha azonban az Christufnac halalos ellenségi. Noha azért templomot, Papságot és egyéb efféle larvakat és állortzakat forditnac elő, de semmiképpen nem kell meg indulni ez illyen sient mutatósnac hiába való fényén, az mellyel az egyigyüek nec semeket akarjac bédugni; hogy anya sient Egyház gyanánt vegyük, az hól az Isten igéje ninczen. Mert ez az mindenkortartó és tulaydonság serint való elmeritő jegy, az mellyel az mi Urunc az őveit megjegyzette: Valaki az Igaságtul vagon, (ugymond) halgattya az én beszédemet: Ismet, En vagon az jó pástor, és esmerem az én juhaimat, és esmérttettem énis az enyimektől. Az én juhaim halljac az én sientomat, és én esmerem őket, és őc követnec engemet. Egykevéssel pedig az előtt azt mondotta vala, hogy az juhoc követic az ő pástorokat, mert esméric annac sientavát: az idegent pedig nem követic, hanem elfutnac attul, mert nem esmeric ad idegennec sientavát. Mit bolondoskodunc azért tudván tudva illy igen, hogy midőn az anya s. Egyház felől akarunc iteletet tenni, meg nem maradunc az kétségnélkül való bizonyos jegy mellett, az mellyel azt Christus Urunc jegyzette meg: Mert valahól az vagon és megláttatic, nem lehet abban czalatság, hogy minékünc az anya sient Egyházat mint egy uyjal bizonynal meg ne mutatná: az hol pedig ninczen, semmi ott meg nem maradt, az mi annac valami jelenséget adhatná. Mert az anya sient Egyház nem éppi-

Ad Vincens.
Epist. 47.

Ioh. 18. v. 37.

Joan. 10. v. 4.

Ibid. v. 4.

tetett az emberec iteletin, avagy szabadakarattokon, sem nem az papságon, hanem az Apástaloknac és profetáknac tudományokon, az mint sicut Pal mondgya. Sőt inkább az Jerusalemet az Babylontul, az Christus anya sicut Egyházat az Sarannak ő sive pártolt seregétül, azzal az megismerterő jeggyel kell megválasztani és esmerni, az mellyel azokat Christus egymástul megkülömböztette. Az ki Istentől vagyon, (ugymond) halgattya az Isten befédét, azért nem halgattyaotci, mert az Istentől nem vartoc. Egy summában, mivelhogy Christusnac orfága az anya sicut Egyház; Christus pedig egyedül czac az ő igéje által regnál és uralkodic; ki nem látya azért, hogy merő hazugság legyen az, hogy ha valaki az Christus orfágát az ő kiralyi páltzájánélkül, az az, az ő sicut igéjénélkül valónac akarja gondolni és költeni?

5. Hogy pedig minket abban vádolnac, mintha sicut akadást és eretnekeket akarnanc indítani, mivelhogy külömb tudománt prédikállunc, és az ő rendelések nec nem engedünc, és az könyörgésre, keresetségre, az Ur voczarájara és egyéb ceremoniakra kíváltképpen való gyülekezetünc vagyon, ez bizonyára kemény panasz és vadolás, de nem nehéz megtráfolni és meghamisítani. Azokat hijác eretnekek nec és sicut akadás szerzők nec, az kic hasonlást indítván, az anya sicut Egyháznac egyyességét megszaggyát, Ez pedig az közönséges egyyesség két kötés által tartatic meg, tudnillic az egészséges tudománnac egyyező értelme által, és az atya sicut sicut feretret által. Honnet sicut Agoston az Eretnekek között és az sicut akadás szerzők között ilyen külömböztetést téfien: hogy amazoc bizonyára hamis tudományokkal az igaz hit nec tisztaságát vesztetic és hamisíttyac meg: imezéc pedig néha még a Hit nec egyenlőségében is az egyyesség nec kötelét megszaggyát. Mindazonáltal ez mellett azt is eszünkbe kell vennünc, hogy az sicut eretnekek egyyessége, olly igen függön az hit nec egyyességétül, hogy ez amannac, kezdeti, vége, és egyyetlen egy regulája legyen. Annakokaért valamennyiszer minékünc meghagyatic, hogy az anya sicut Egyházzal egyyességet tartfünc és kövessünc, megtudgyuc azt, hogy nem egyéb kívánatic tölünc, hanem miképpen hogy az mi elmeje nec az Christusban egyyesséc, azoképpen a mi akaratink nec és sicut sicut nekis, a Christusban való egyenlő hit által, egy mással egyyessék nec kellyen lenniéc. Midön azért sicut Pal minket az egyyességre int, ezt téfii arra fundamentomul, hogy Egy az Isten, egy az Hit, és egy az keresetségis. Sőt valamennyiszer arra oktat, hogy egy értelmünc és akaratünc legyen, mindgyárt hozzá téfii azt, hogy, a Christusban; avagy az Christus sicut ferint; azt jelentvén, hogy minden egyyessülés, valamelly az Urnac igéje kívül leend, sockal inkább istentelenek nec ő sicut ütése az ollyan, hogy nem mint egyyessége volna az hieck nec.

6. Ez

6. Ezen sicut Pal intését követi Cyprianus, midön azt bizonyítja, hogy ez legyen az anya sicut Egyház egyyességének kütfeje, hogy az Christus legyen annac egyedül püspoke; és mindgyárt azt veti utánna; hogy, Egyyetlen egy az anya sicut Egyház, az melly nagy sokaságra gyümölcsös nevedéssel tejed meffeb: az miképpen hogy sokac az napfény nec sugári, de az világossága czac egy, és az fanac ágai sokac, de ezac egy az erős gyökéren fundaltatott töve. Imet, az miképpen egy kut főből sok apro patakoc folynac, az mellyec noha sicut sicut kiterjed nec, mindazáltal ugyan megmarad az eredeti forrásnac egy volta. Veddel azért az sugarit az napnac, de az egy fénlő nap nem sicut rathatic el: Törd le az fárol az ágat, és az letörtött ág nem zöldölhet meg. Az kütötől sicut akad el az folyamatott, és meg kell annac sicut aradni: Azonképpen az Urnac világosságával megvilágosított anya sicut Egyházis, ki terjed ez egész világra, de ugyan czac egy az világosság, az melly mindenüvé sicut sicut kiterjed. Felötte sicut sicut ékes mondás ez, melly által igen sicut sicut kinyomatic és kimuttatic, az felsicut sicut hatatlan egyyessülés, az melly egyyessüléséc az Christusnac minden tagainak vagyon egymással. Láttyc azt miképpen vonnyon minket mindenkoron visíta az főhöz, és azért mondgya, hogy onnet sicut sicut arznac az sicut sicut eretnekségek, mivelhogy az emberek nem menne visíta az Igaságnac kütfejéhez, nem keresic az fejet, és az menybéli tanító mesternec tudományát sem akarjác megtartani. Elmehet nec azért az mivelünc ellenkezőc, és minket Eretnekek nec keményen kiáltfanac, hogy az ő Ecclesiájoctul eltávoztünc; holott ez tölöc elválásfunac semmi egyéb oka nem völt, hanem ez egy, hogy őc az Igaságnac tisztaságát megvallásat lemmiképpen nem sicut vedhetic. Elhalgatom pedig, hogy kárhoztatásockal és kiátkozásockal vetöttec ki minket ön közzülöc, az melly minket eléggé megmenthet; hanem ha az Apástalokatis, ugymint sicut sicut szerzőket, kárhoztatni akarjác, az mellyeckel minékünc sicut azon egy igyünc vagyon.

Azt mondom, hogy Christus megjóvondölte ezt az ő Apástinac, hogy az Synagogából és gyülekezetekből kivettünc az ő Nevéért. Azoc pedig az Synagógac, a mellyekről Christus sicut sicut, tartattanac ackoron az rend sicut való igaz anya sicut Egyházoknac. Mivelhogy azért mindeneknél nyilván vagyon, hogy mi az Papiستا Ecclesiákból kivettünc, és kéfécc legyünc megmutatni és bizonyítani, hogy ez a Christus Nevéért lett legyen, bizonyára ez igyet meg kell elősér érteni és forgatni, minekelötte igazza avagy hamisá kellyen hagynia. Mindazáltal, ha ugy akarjác, ezt én felölem elmulathattyac. Mert elég ennékem, hogy minékünc sicut sicut volt ő tölöc eltávoznac, hogy az Christushoz mehetnenc.

De simplicitate praetorium.

Jo. 16. v. 2.

Lib. Quäst. Evan. Iecun. Matth.

Ephes. 4. v. 5. Phil. 2. v. 2. & 5.

7. De még ennélis nyilvánban és világosban megtettzic, mine-mük nec kellyen mind azokat az Ecclesiákat tartanunc, az mellyec az Romai Bálvánnac kegyetlen birodalmába vettettec; hogy ha azokat, az régi Izraélita anya f. Egyházzal, az miként azt az Profétac megirtac, őfveve-tendgyiic. Az Sidóknál és Izraélitáknál volt akkor az igaz anya f. Egyház, mivelhogy az Isten fővetségeben és figyében megmaradtanac, és Istenec kegyelméből náloc vólnanac, az mellyékből, az anya fent Egyház fokott állani: az igaz tudomány előttoc volt az törvényben; az melly nekic az Papoc és Propfétac által prédikáltatott: az környül metelkedé-nec jégyc által beoltattanac az anya fent Egyházba: Az töb Sacramentomoc főlgáltanac az ő hitők nec megerősítésére. Ninczen kétség abban, hogy akkor az ő gyülekezetekhez hozzája illetenec mind azoc az nevezetec és diczeretec, az mellyeckel az Ur Isten az ő anya f. Egyházat meg-tíftelte. De minekutánna az Istenec törvényt elhadtác, és az bálványo-zásban és babonáságban estenec, ez méltóságot és fobséget nagy réfent elvestöttéc. Mert ki merné azoktól elvenni az Anya f. Egyháznac nevet és titulufsát, az kiknél az Ur Isten az ő igejenec prädikáltatását, és az Sacra-mentomocnak kifőlgáltatását letötte és gyakoroltattya? Vifontag ki merné az olyan sereget minden kifogás nélkül anya f. Egyháznac mondani, az mellyben az Istenec igéje nyilván és szabadon lábala tapodtatit, és az Egyházi főlgalat, (az melly ugy mint lelke és élete az anya f. Egyháznac) elpuftititac és eltöröltetic?

8. Miczodát tehát? (mondhatná valaki) semmi réfcz kéje nem ma-radott völté az Sidóknál az anya fent Egyháznac, minekutánna őc az bálvány imádásra vetemedtenec vólna? Erre könnyü az felelet. Előfcer azt mondom, hogy ő náloc az anya fent Egyház, nem mindgyárt rohant tö-vöstül fogván, egyfcerf mind le, hanem lassan lassan romlott és fakadozott le. Mert nem mondhattyc azt, hogy az Judánac és az Izraél nec efere egyaránt való és azon egy völt vólna, midön mind kettő elsőben az igaz isteni tíftélet mellől elállott vólna. Midön Jeroboam az Istenec nyilván való paranczolatya ellen az borjúkat öntette, és az imádkozásra és áldo-zatra más idegen helyet fenteltetött, Legottan az igaz Religiot az Izraél-ben tellyeséggel megvestegette. Az Sidók pedig megferteztettéc előf-cer magokat istentelenséggel és babonásággal, minekelőtte az Religio-nac külső állapotját felforgatnájac. Mert noha az Rehabeam király alattis immár fcc vifsa fordult ceremoniakat hoztanac völt bé, de mivel-hogy az törvény nec tudomány, az Papi rendtartás, és az külső isteni főlgalat, az mint az Istentől rendeltetött völt megmaradtanac vólna; ott az hívec még tühctő állapotjával birtanac az anya fent Egyháznac.

Az

Az Izraélitáknál az Isteni főlgaltnac dolga az Achab király idejeig fem-miben meg nem jöbbult akkor pedig ofrán mind inkább inkább romlott és gonofsfábbult. Az utánna következőc, mind az orfágnac veszedelméig, egy réfent hasonlóc völtac az Achabhoz, némellyec pedig, az kic valamé-nyivel jámbor bac völtanac, az Jeroboam példáját követtéc. De ugyan mindnyájan istentelenec és bálványozoc völtanac. Az Juda nemzetsé-gében fcc és külömbkülömb változófoc estenec. Mert nemelly királyoc az Isteni tíftéletet hamis és költött babonákkal vestögettéc meg; némel-lyec pedig az leromlott Religiot ísmét felállatrac: mignem végezetre az Pa-poc ő magokis pogánsági és utálatos ferzeteckel moczkolrac meg az Isten-ec templomát.

9. Noha immár, tagadgyác meg az Papi fcc, ha lehet tölóc, akar am melly igen kiczinyvetségis az ő fogyatkozáfokat, hogy az Religionac értel-me ő náloc, nem forgattatott ugy el, és nem vestött olly igen meg, az mint az Izraél orfágában Jeroboám király alatt esert völt. Nap fény előtt vagyó pedig, hogy sockal temerdekb bálványozást üznec, és az Religioiban czac egy czep lincz náloc tíftáb, hanem ez aránt talám azoknalis sockal tíftáta-lanabbac. Az Ur Isten, sőt minden emberc, az kic czac közép értelmef-séggel birnakis, bizonságim lesnec ennékem, és az dolog önnön maga megmutattya, melly igen nem terjeftec és őregbitec ittea semmit. Midön azéit minket az ő Ecclesiájoknac egyyéségére akarnac kéferiteni, két dol-got kívannac mi tölüoc. Előfcer, hogy minden ő imádságockal, Sacramen-tomockal, és Egyházi rendtartásockal ő vélec egyaránt éllýünc: Másodfcer, hogy mindé tífteséget, hatalmat, és gubernálást, valamellyeket Christus az ő anya fent Egyháznac tulaydonit, mind azokat az ő Ecclesiájoknac tu-laydonitfuc. Az mi az első illeti, megvallom azt, hogy mind az profétac, az kic akkor Jerusalemben völtanac, midön fertelen rutul vólnanac ott minden dolgoc, sem külön nem áldoztanac, sem pedig az könyörgéste, az többtül magán való gyülekezetet nem tartottanac. Mert előttoc völt az Istenec paranczolatya, az mellyben nekic meg völt hadgyva, hogy az Salomon templomában gyülnenec őfve: Tudtác aztis, hogy az Levitai renden való Papoc, noha ez tífteségre méltatlanoc, de mivelhogy az Urul

Exod. 29. 7. 9.

Ttttt

Bizonyára az vélec való egyesülésnek fő kötele az Míse; az mellyet mi
ugymint legnagyobb isten káromló bálványozást fentelen utálunc. Ezt
melly méltán avagy méltatlanul czelekedgyüc, másutt fogjuc megérteni.
Mostan elég azt megmutatnunc, hogy ez aránt más módo az mi ígync,
hogynem az profetáké volt régenten: az mellyec noha jelen voltanac az i-
stentelenec áldozattyánál, mindazonáltal semmi egyéb ceremoniát nem
kellit nézniec és gyakorlanioc, hanem czacazokat, az mellyec az Istentől
voltanac rendeltetvén. Es ha tellyeséggel hasonló példa kelleit, ve gyünc
ollyat az Izraélnek orfágából. Az Jeroboam rendváltoztatása ferint, az
környülmetéles megtartatost, az áldozat megtartatott, az törvény séntés-
ge nec beczültetett, azon Isten az kit az ő elejoc segítségül hittanac, imád-
tatott; de az kóltott és megtiltott tíftelet miatt; megvetotte és karhoztatta
az Isten minden ő dolgokat és czelekedeteket. Mutás ennekem vagy
czac egyetlen egy profetát, avagy akarmelly istenfelő embert, az melly
vagy egy fer imádkozott volna Bethelben, avagy ott áldozott volna! Mert
tudtác azt, hogy az Isten tíftelességenc és az őnnön lelki esmérteknec meg-
sértésenkül azt nem czelekedhetnéc. Láttuac azért innét, hogy az Ec-
clesia egyyességenc az Híveknél ne kellyen el annyi értékünc lenni, ho-
gy há midön az, pogansági es bálványozási rendtartásokra vetemedic,
menten főkség legyen követni.

10. Az mi pedig az másodictzickelt illeti, abban még job módunc va-
gyon, az ő ellenec való tufakodásra. Mert midön az anya fent egyház olly
forman gondoltatic és tekintetic meg; hogy annac itelitit illyec es kellyen
félni, az ő intésenc engedni, es büntetésén megindulni, annak egyyességét
mindenekben, beczületben es tífteletben kellyen tartani: tehát mi ugy az
Papistákat anya fent Egyháznac nem esmerhettyüc külömben, hanem ha
egy fer mind ugymint engedelmessec és főfogadóc ő nékiec magunkat
főkségképpen alájoc vettyüc. Azt mindazáltal örömet megengedgyüc
nékiec, az mit az Sidóknac és az Izraélitáknac megengedtenec az ő ide-
jekben való Profetác; az holott maga az ő igróknec mayd hasonló, avagy
még jobbanis volt állapotta. Láttuac pedig mint kiáltanac félyel az pro-
fetac, es mint nevezzec az ő gyülekezeteket, istentelen sereglésnec: az ki-
ekel senkinec nem volna szabad tarsalkodni, hanem ha az Istent akarná
megtagadni. Es bizonyára ha azoc igaz Ecclesiác voltanac, az következie
hogy Izraélben, az Illyes Micheas és egyebec: az Judában pedig Esaias,
Jeremias, Hoseas és az többi, az Istennec anya fent Egyházatul idegenec
voltanac legyen; az mellyeket még az környülmetelelen pogánális ke-
gyetlenbül gyüleltetec és atkoztac az ő idejekben való hamis profetác, az
papoc

1. Reg. 12. v. 33

Esa. 1. v. 14.

papoc és az kőtség. Hogyha azoc az anya fent Egyház, tehát az anya fent Egy-
ház né őflopaa az igazságnac, hanem az hazugságnac fundamétoma és erőlsé-
ge Né hayléka az élő Isténec, hanem bálványoknac főállása. Szükség volt an-
nakokaért az Profetáknac elállanioc az ő gyülekezetekből, az melly sem-
mi egyéb nem volt hanem az Isten ellen őfveeskütt istenteleneknec sere-
ge. Szinte azonképpen ha valaki az Papistaságban való gyülekezeteket,
az mellyec bálványozással, babonásággal, es hamis tudománnyal vadnac
megferteztetvén, igaz anya fent Egyháznac akarná esmerni, es azt ali-
tana hogy az Keresztény ember nec, az ő társaságokban mindenképpen
meg kellyen maradni, elannyira hogy még azoknac tudományokatis kel-
lyen jovallani, bizonyára igen tévelgenec az ollyan. Mertha azoc az
igaz anya fent Egyházac, tehát náloc vagyon az kulczoknac hatal-
mais.

Az kulczoc pedig elszakíthatatlan képpen az ige mellé vadnac köt-
tetetvén, melly ige ő tölóc ki vagyon hagyitván. Annakelőtte ho-
gyha őc az igaz anya fent Egyházac, tehát az Christus ígérelinekis ereje
vagyon náloc: Valamit ti ez földön megkötözendetec, annak mennyek-
benis megkötötven kelly lenni &c. Dec pedig ez ellenben kivetic es ki-
atkoztac az ő gyülekezetekből, valakic magokat az Christus hív es igaz
főlgainac nyilván megvallyac lenni. Annakokaért avagy az Christus ígere-
tinec főkség hiába valónc es erőtlennec lenni, avagy pedig illyen képpen
azoc semmi anya fent Egyházac nem lehetnec. Végezetre ő náloc az ige-
nec főlgalattya helyett, merő bálványoc, hazugságoknac Iskolái, es min-
den tévelgésnec melységes őrvényi vadnac; illyen módon azért avagy
egy főlné sem anya fent egyházac, avagy semmi esmertető jegy immár meg
nem maradt, az melly által az hívek nec igaz gyülekezeti, az Törökök-
nec egybe gyüleléktől megválaszthatnéc.

11. Mindazonáltal az miképpen hogy régenten az Sidóknál az anya
fent Egyháznac maradtanac volt meg némelly kiváltképpen való főbad-
ságoc, azonképpen nem tagadgyuc, hogy az Papistáknál legyenec nemine-
mű nyomdoki es jelei az Ecclesiánac, az mellyec az Istennec kegyelmésé-
géből, annak romlásában es leszákadásában megmaradtanac. Az Sidókkal
egy fer frigyét szerzett az Isten melly megmaradt volt náloc: az pedig az ő
istentelen keménynyakü voltoc ellen, az őnnön erejéből állott inkább meg,
hogynem mint ő tölóc tartatott volna meg. Az Istennec igazságaért es el-
változhatatlan jóvóltaért maradt azért meg náloc az Úrnac frigye, es
az ő hivsége nem töröltethetett tellyeséggel el az ő hitelenségec
által: Sem az ő tífteletlen keze által ugy meg nem moczkoltatott

Ttttt 2

1. Tim. 3. v. 19.

Matt. 16. v. 19.
& 18. v. 18.
Ioan. 20. v. 29

Ezech. 16.
v. 20.

és ferteztetett az környülmetéltetés, hogy süntelen való jele és peczétí né lött volna az ő Kötésének. Honnét azoknac fiatis, az kie tölóc sülette- nec, ő fiainac hja: noha az kiváltképpen való áldástól meg válva, semmi- ben ő hozzá nem tartoznának. Azonképpen mivelhogy az Isten, Francia Országba, Olaszországban, Német országban, Spanyol országban, Angliában, és egyéb országokban, az ő frigyét egyfő felállatta, hogy az mindazáltal felbomlatlan megállana. még minékutánna ez országoc az Antichristusnac kegyetlen uralkodása alá nyomattatnánakis, előfő az kereséset egy- mint ez Frigynec jegyét azokban megtartotta, az melly mivelhogy az ő fája által rendeltetett és sünteltetött meg az istentelen emberek nec akar- tya ellenis ugyan megtartya az ő erejét: annak felötte az ő isteni Gondvisé- lesével mívelte, hogy egyéb tückelyekis maradnának meg, hogy az anya sünt Egyház tellyeséggel el ne vesne. Es az miképpen hogy gyakorta ugy romlanac el valami éppületec, hogy mindazáltal az fundamentomoc és kö- szakadékok megmaradgyanac: Azonképpen az Isten az ő anya sünt Egyhá- zát, az Antichristusnac nem hadta fundamentomostol fygva mind fel for- gatni és eltörölni, (noha az emberek nec, kie az ő igéjét megtáltác, hálá a- datlanságokat büntet ven, megengedte hogy rettenetes főrnü romlása len- ne.) hanem az el pusztatás utannis, az felig romlott éppületeben megtartott valamit.

Dan. 9. v. 27.
2. Thef. 2. v. 4.

12. Annakokaért midőn az Papistaknac az anya sünt Egyháznac titu- lulsát egy általlyába nem akarjuc megengedni, azzal nem mondgyuc azt, hogy ő nállóc tellyeséggel ugyan semmi Ecclesiác nem volnának: hanem czac az anya sünt Egyháznac igaz formájáért és törvény sürint való rende- léséért tufakodunc: az melly az Sacramentomoknac és ceremoniaknac eg- gyességében, az mellyec jegyei az vallásnac, de főképpen az tudománnac egyességében kívántatic meg. Hogy az Antichristus az Istenec tem- plomában ülendgyen megjóvendölte az Daniel és Pal Apastal. Ennek az istenkáromlo és atkozott országnac, hadnagyának és fővezérének az Ro- mai Papat mondgyuc lenni. Hogy az ő féki az Istenec Templomába helyhezetic; azzal az jelentetic, hogy annac országnac olyan lenne álla- pattya, az melly sem az Ur Christusnac, sem pedig az anya sünt Egyháznac Nevét el nem törölné. Innét azért nyilván vagyon, hogy mi semmikeppen nem tagadgyuc azt hogy az Antichristusnac kegyetlen regnálása alattis ne maradgyanac Ecclesiác: de olyanoc, az mellyeket süntseg ronto isten- telenségével és bálványozással megferteztetött, az mellyeket főrnü- séges uralkodásával nyomorgatott, az mellyeket gonof és ártalmas tudományokkal megmételtyelitött, és czaknem halatra sebésitött; az mellyekben felig elvayon temettetvén az Christus, az Evangelium elnyo-

elnyomattatott, az istenesség elüzetett, az isteni tíftelet czak nem elöltatott és végre minden ugy meg romlott, szakadozott, hogy sockal in- káb láttasécc és éreztetsécc az Babylonnac képe, hogynemmint az Isten sünt városának abrázattya. Egy summába, azt mondom, hogy anya sünt Egy- házac annyiban, az mennyiben az Ur Isten az ő népének valami kicziny te- regeczkejét azokban, noha nyomorultul félyyel elhintetvén és elhányat- tatván, czudalatosképpen megtartya, és az mennyiben az anya sünt egy- háznac ottogyon némelly esmertető jelei megmaradnac: kiváltképpen az olyanoc, az mellyek nec erejét sem az ördög nec álnoksága, sem az embe- rek nec gonofsága el nem törölheti. De mivelhogy ez ellenben; azoc az je- lec azokban ki töröltetenecc; az mellyeket ez disputarióban kiváltképpen kellyen néznünc, azt mondom; hogy ő köztöc, sem külön valamely ki- váltképpen való gyülekezetekben, sem pedig az ő Közönséges derec te- stekben ninczen az anya sünt Egzháznac semmi illendő és törvény sürint- való formája és abrázattya.

HARMADIC RESZ.

*Az anya sünt Egyháznac Tanítóiról és főlgairól: azoknac vála-
sokrol és tíftekről.*

Immár arról az tendről kell főlnünc, az mellyel az ő anya sünt Egyházát Matt. 26. v. 17. gubernálni és igazgatni akarta az Ur Isten. Mert noha egyedül őn ma- gának kellyen az ő anya sünt Egyházát vezérteni és igazgatni, annak elöt- te járni, és abban az főbséget megtartani, és ennec az ő gubernálásának e- gyedül czac az ő igéje által kellyen véghez vitetni kifolgtatni, folyni és megtartatni; mindazáltal mivelhogy látható jelenléttel ő mi köztünc ugy nem lakic, hogy az ő akarattya őnnön maga fájával semtől sembe magy- arazná ki, emberek nec főlgálatyockal éleben, és azokat ugy mint őn maga helyett állattya elő; az mint megmondta; nem olly értelemmel, ho- gy az ő hatalmát és tíftelet az azoknac engedné, hanem czac, hogy azok- nac fájoc által az ő munkáját czelekedné és vinnéje veghöz, az miképpen hogy az kézi mives ember az esközi férfamokval el az ő munkájában. Es hogy ismet előhözam, az mic ez előtt voltac megmagyarázva. Meg- czelekedhetné ezt jöllehet az Ur őnnön maga által, avagy mindé esköz és segédnélkül, avagy pedig az angyaloc által; de vadnac soc okai, miért akar- ja ezt örömestben az emberek által czelekedni. Mert előfő az akarja ez- zel megjelenteni, melly igen süressen és mennyire beczüllen ő minket, mivelhogy miközülünc emberek közzül véfen és válast ollyakat az